

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ PROGRAMI**

**TÜRKİYE’DE 2000’Lİ YILLARDA 4-9 YAŞ GRUBU
ÇOCUK RESİMLERİNİN LOWENFELD’İN GELİŞİM
AŞAMALARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HACER ERSOY ÇETİNER

**ANKARA
NİSAN, 2022**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ PROGRAMI**

**TÜRKİYE’DE 2000’Lİ YILLARDA 4-9 YAŞ GRUBU
ÇOCUK RESİMLERİNİN LOWENFELD’İN GELİŞİM
AŞAMALARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HACER ERSOY ÇETİNER

DANIŞMAN: PROF. DR. AYŞE ÇAKIR İLHAN

**ANKARA
NİSAN, 2022**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Hacer ERSOY ÇETİNER adlı öğrencinin hazırladığı “Türkiye’de 2000’li Yıllarda 4-9 Yaş Grubu Çocuk Resimlerinin Lowenfeld’in Gelişim Aşamalarına Göre Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı / Güzel Sanatlar Eğitimi Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	<u>Jüri Üyeleri</u>	<u>İmza</u>
Başkan	Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN	
Üye	Doç. Dr. Ayben KAYNAR	
Üye	Dr. Öğrt. Üyesi Berivan EKİNCİ	

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından 11/04/2022 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise .../.../20... Tarihinde kabul edilmiştir.

.....
Prof. Dr. İlhan YALÇIN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapıtlara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

(İmza)

Hacer ERSOY ÇETİNER

ÖZET

TÜRKİYE’DE 2000’Lİ YILLARDA 4-9 YAŞ GRUBU ÇOCUK RESİMLERİNİN LOWENFELD’İN GELİŞİM AŞAMALARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

ERSOY ÇETİNER, Hacer

Yüksek Lisans Tezi / Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN

Nisan, 2022, xii + 109 Sayfa

Bu araştırmada Türkiye’de 2000’li yıllarda yapılan resimlerde 4-9 yaş çocukların sanatsal gelişim aşamalarının 1965 yılında Lowenfeld tarafından belirlenen çizgisel gelişim evrelerine uygunluğu, çocuğun sanatsal gelişiminin 1965 yılında belirlenen özelliklerle benzerlik ve farklılıkları, sanatsal gelişiminin ne yönde gelişim gösterdiği ve günümüz koşullarının çocuğun sanatsal gelişimine katkının nasıl olduğunun saptanması amaçlanmıştır. Tarama modelinde betimsel bir araştırma olan çalışmanın evrenini araştırmacının çevresinden, devlet ve özel okullarından derlenen, ulusal dergilere ve ulusal yarışmalara gönderilen 4-9 yaş grubuna ait 219 resim incelenmiştir.

Araştırmacı tarafından 1965 yılında Lowenfeld’in belirlemiş olduğu çizgisel gelişim evrelerinin göre 4-10 yaş grubuna göre sınıflandırılıp, alanında uzman akademisyenler, resim öğretmenleri ve okulöncesi öğretmenlerinin uzman görüşleri doğrultusunda revize edilen ölçek ile resimler tek tek değerlendirilmiş olup, ölçekteki cinsiyetlerine göre sayısal veri olarak da madde madde sınıflandırılmıştır.

Bu araştırmada elde edilen bulgular ise, her yaş grubunda bulunan çocukların yaş gruplarına ait özelliklerle benzerlikler gösterdiği, farklılıkların daha çok kendi yaş grubunun üstünde özellikler olduğu tespit edilmiş olup, araştırmanın alt amaçları da değerlendirildiğinde 2000’li yıllardaki 4-9 yaş çocukların gelişimlerinin günümüzün sosyoekonomik, teknolojik, bilimsel, kültürel, sanatsal koşullarının da etkisiyle olumlu yönde gelişme gösterdiği tespit edilmiştir ve bu hususla ilgili değerlendirmeler ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: sanatsal gelişim, çocuk, resim, sanat, ulusal.

ABSTRACT

TÜRKİYE’DE 2000’Lİ YILLARDA 4-9 YAŞ GRUBU ÇOCUK RESİMLERİNİN LOWENFELD’İN GELİŞİM AŞAMALARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

ERSOY ÇETİNER, Hacer

Master Degree/Dissertation, Department of Fine Arts Education

Supervisor: Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN

April, 2022, xii + 109 Pages

In this research, the compatibility of the artistic development stages of children aged 4-9 years with the linear developmental stages determined by Lowenfeld in 1965, the similarities and differences of the artistic development of the child with the features determined in 1965, the direction of the artistic development of the child and today's conditions in the paintings made in the 2000s in Turkey. It is aimed to determine how he contributed to his artistic development. The universe of the study, which is a descriptive research in the scanning model, was analyzed with 219 pictures belonging to the age group of 4-9, compiled from the researcher's environment, public and private schools, and sent to national journals and national competitions.

The pictures were evaluated one by one with the scale, which was classified according to the 4-10 age group by the researcher on the basis of the linear developmental stages determined by Lowenfeld in 1965, and revised in line with the expert opinions of academicians, art teachers and preschool teachers, who are experts in their fields. It has also been classified item by item.

The findings obtained in this study, it was determined that the children in each age group showed similarities with the characteristics of their age groups, the differences were mostly characteristics above their own age group. It has been determined that there has been a positive development with the effect of technological, scientific, cultural and artistic conditions, and the evaluations on this issue are stated in detail.

Key Words: artistic development, child, picture, art, National.

ÖNSÖZ

Merak etmek, sorgulamak ve üretmek insanın insanlığının ve yaşadığının göstergesi ise ben de yaşamım boyunca merakıma yenik düşme, ön yargısız sorgulama ve üretme niyetindeyim.

Bilim de merak eden insanların keşif yolculuğu değil miydi?

Yaşam yolculuğumun başlamasına vesile olup hayatımın her aşamasında yanımda varlığını hissettiğim anne ve babama, insanın en meraklı halini her daim örnekleyen Canım Oğlum Zahit Utku'ma, yolculuğumda sorgulamalarımı eşlik edip sorularıma cevap arama sürecimde benden desteğini esirgemeyen yol arkadaşım, eşim Ahmet ÇETİNER'e, Araştırmamama desteklerini esirgemeyen hocalarıma ve Yüksek Lisans Eğitimi ve tez sürecimin her aşamasında tecrübesi, bilgisi ve desteğiyle rehberlik eden Danışman Hocam Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN'a sonsuz teşekkürlerimle...

Yol Arkadaşım Ahmet ÇETİNER ve Biricik Oğlum Zahit Utku ÇETİNER'e

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	x
GÖRSELLER DİZİNİ (Varsa).....	xi
KISALTMALAR/SİMGELER	xii
BÖLÜM I	1
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Problem.....	1
1.2 Amaç.....	5
1.3 Önem.....	6
1.4 Sınırlılıklar	6
1.5 Tanımlar.....	7
BÖLÜM II.....	8
2. KURAMSAL ÇERCEVE	8
2.1 Çocuk ve Sanatsal Gelişimi	8
2.2 Çocuk Resimlerinde Kavramlar Ve Simgeler	18
2.3 Çocuk Resimlerinde Görülen Ortak Özellikler Nelerdir?	20
2.4 İlgili Araştırmalar	20
BÖLÜM III.....	24
3.YÖNTEM	24
3.1 Araştırmanın Modeli.....	24
3.2 Çalışma Grubu / Çalışma Belgesi	24
3.3 Verilerin Toplanması	26
3.4 Verilerin Çözümlemesi	31
BÖLÜM IV	32
4. BULGULAR VE YORUMLAR	32
4.1. Türkiye’deki 4-9 yaş çocukların sanatsal gelişim aşamalarının Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzerlikleri nelerdir?.....	32
4.2. Türkiye’deki çocukların sanatsal gelişim aşamalarının Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalardan farklılıklar nelerdir?	48
4.3. Çocuğun sanatsal gelişim aşamaları 2000’li yıllardan itibaren gelişimsel olarak ne tür bir değişime uğramıştır?	79
4.4. Belirlenen yaş gruplarındaki çocukların sanatsal gelişimlerdeki yenilikler nelerdir?	79

BÖLÜM V	80
5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER	80
5.1 Sonuçlar	80
5.2 Öneriler	83
EKLER VI.....	88
EK 1. Lowenfeld'in Çizgisel Gelişim Evrelerinden 4-10 Yaş Çocuk Resim Özelliklerinin Yaşlara Göre Sınıflandığı Ölçek.....	89
EK 2. Etik Kurul Onayı	93
EK 3. Demografik İçerikli Ölçek.....	94
EK 4. TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Resimlerini Kullanabilmek İçin İzin	95
EK 5. TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Resimlerini Kullanabilmek İçin İzin	96
EK 6. TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Resimlerini Kullanabilmek İçin İzin	97
EK 7. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Alınan İzin.....	98
EK 8. Değerlendirmeye Tabi Tutulan Resimlere Örnekler	99
BENZERLİK BİLDİRİMİ	108
ÖZGEÇMİŞ.....	109

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Yıllara göre Lisansüstü Tez Dağılımı	21
Tablo 2. Lowenfeld'in 1965 Yılında Belirlediği 4-10 Yaş Grubu Çizgisel Gelişim Aşamalarını Gösterir Ölçek	27
Tablo 3. 4 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri.....	32
Tablo 4. 5 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri.....	34
Tablo 5. 6 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri.....	37
Tablo 6. 7 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri.....	39
Tablo 7. 8 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri.....	42
Tablo 8. 9 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri.....	44
Tablo 9. 4 Yaş Olup Görülen 5 Yaş Özellikleri	48
Tablo 10. 4 Yaş Olup Görülen 6 Yaş Özellikleri	50
Tablo 11. 4 Yaş Olup Görülen 7 Yaş Özellikleri	52
Tablo 12. 5 Yaş Olup Görülen 6 Yaş Özellikleri	54
Tablo 13. 5 Yaş Olup Görülen 7 Yaş Özellikleri	57
Tablo 14. 6 Yaş Olup Görülen 7 Yaş Özellikleri	60
Tablo 15. 6 Yaş Olup Görülen 8 Yaş Özellikleri	62
Tablo 16. 7 Yaş Olup Görülen 5 Yaş Özellikleri	64
Tablo 17. 7 Yaş Olup Görülen 8 Yaş Özellikleri	65
Tablo 18. 7 Yaş Olup görülen 9 Yaş Özellikleri	67
Tablo 19. 8 Yaş Olup Görülen 5 Yaş Özellikleri	68
Tablo 20. 8 Yaş Olup Görülen 6 Yaş Özellikleri	69
Tablo 21. 8 Yaş Olup Görülen 7 Yaş Özellikleri	70
Tablo 22. 8 Yaş Olup Görülen 9 Yaş Özellikleri	71
Tablo 23. 9 Yaş Olup Görülen 10 Yaş Özellikleri	75

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel	Sayfa
Görsel 1. Mandala 37 ay.....	12
Görsel 2. Toplanmış bir araya getirilmiş şekiller 40 ay	13
Görsel 3. Okul öncesinde şema öncesi dönemine ilişkin bazı varlıkların şekillerine ilişkin, çizgisel gelişim evreleri (Gaitskell ve Hurwittz, 1970).	15
Görsel 4. 4 Yaş Erkek Çocuk Resmi	53
Görsel 5. 4 Yaş Kız Çocuk Resmi.....	54
Görsel 6. 5 Yaş Erkek Çocuk Resmi	59
Görsel 7. 5 Yaş Kız Çocuk Resmi.....	59
Görsel 8. 6 Yaş Kız Çocuk Resmi.....	63
Görsel 9. 6 yaş Erkek Çocuk Resmi	63
Görsel 10. 7 Yaş Erkek Çocuk Resmi	67
Görsel 11. 7 Yaş Kız Çocuk Resmi.....	68
Görsel 12. 8 Yaş Kız Çocuk Resmi.....	74
Görsel 13. 8 Yaş Erkek Çocuk Resmi	75
Görsel 14. 9 Yaş Erkek Çocuk Resmi	78
Görsel 15. 9 Yaş Kız Çocuk Resmi.....	78
Görsel 16. 4 Yaş Grubu Resim Örnekleri	99
Görsel 17. 5 Yaş Grubu Resim Örnekleri	100
Görsel 18. 6 Yaş Grubu Resim Örnekleri	101
Görsel 19. 7 Yaş Grubu Resim Örnekleri	103
Görsel 20. 8 Yaş Grubu Resim Örnekleri	105
Görsel 21. 9 Yaş Grubu Resim Örnekleri	107

KISALTMALAR/SİMGELER

K	Kız
E	Erkek
Y	Yaş
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

BÖLÜM 1

1.GİRİŞ

1.1 Problem

Gelişim kişinin sürekli değişmesi olarak tanımlanabilir. Organizmada döllenmeden başlayarak bedensel, zihinsel, duygusal, dil ve sosyal yönden, belli koşulları olan en son aşamasına ulaşınca kadar sürekli ilerleme kaydeden değişimdir (Senemoğlu,1997). Gelişim, kişinin bedensel, psikomotor, bilişsel (zihinsel), sosyal, duygusal, cinsel, ahlak gelişimi ve öz bakım becerileri olarak sınıflandırılrsa da aslında bütün gelişim süreçleri birbirini destekler ve tamamlar niteliktedir. Bu gelişim süreçlerinin bir tarafı da kişinin sanatsal gelişimidir. Çocuk, anne karnındaki cenin halinden itibaren değişen, doğumundan itibaren sürekli olarak ve hızla gelişerek değişim gösteren bir canlıdır. Çocuk, doğduğunda saf ve bilinçsiz olur ve dünya onun için karmaşık ve anlamsızdır. Çocuk, bu karmaşık dünyaya oyun yoluyla uyum sağlar ve yaşamı anlamlandırır. Oyun kadar etkili olan bir diğer anlamlandırmaya yönelik etkinlik ise çocuğun resim, müzik gibi sanatsal faaliyetlerle uğraşmasıdır.

Tarihi süreç içerisinde sanat kavramı XIX. yüzyılın sonlarında tartışılmaya başlanmıştır. O zamana kadar sanatın kesin bir tanımı da yapılamamış ve bilimsel sınırlarda teori haline getirilememiştir. Geçmişteki estetikçi ve düşünürler sanat ile ilgi somut bir tanım yapamadıkları gibi sadece varsayımlarını ortaya koyarak, varsayımlar üzerinden tartışmışlardır (Artut, 2017).

Sanat, ‘yaratıcının ve alıcının duygularında var olan biçim ve ahenk birliği bağlantılarını harekete geçirip güzeli ortaya koyabilecek, hoşla giden biçimler yaratma çabasıdır. ‘O halde sanat, insan tarafından güzeli yaratma çabasıdır. Güzeli ise, hoşla giden bağlantılar duygusudur (Erinç, 1998).

Çocuğun gelişimi devam ederken, sanatsal gelişimi diğer gelişim alanlarından ayrı düşünülemez (Artut, 2017). Artut, çocuk ve çocuk resminin gelişiminin birbirini tamamlayan ve sürekli değişen dinamik olgular olduğunu söyler.

Dolayısıyla çocuğun gelişiminde kalemi eline aldığı andan itibaren yapmak istediği şey sanat eseri olmasa da hoşuna giden davranışını tekrar ediyor olması sanatsal

etkinlik olarak değerlendirilebilir. Her ne kadar çocuk yaptığı karalamaları estetik bir kaygı taşımadan yapıyor olsa da dışarıdan bakan göz için bir estetik değer taşıyabilir. Yıllar içerisinde sanat eserine de atfedilen ayna benzetmesi, çocuğun resimlerinde yaptığı şeyin de iç dünyasına, hayata bakışına bir ayna olarak görülebilir.

Sabahattin Eyüboğlu (1962) ise, çocuktan bahsederken onun sözlerinin ve çizgilerinin var olduğu dünya ile uyumlanma gayreti olduğundan ve yaptığı çalışmaları sanat üretmek amaçlı yapmadığından bahseder.

Estetik, yaratıcı etkinliğin bir sonucu olup, insanların deney ve yaşantılarının anlamlı bileşimlere ulaşması anlamına gelmektedir. Her yaratıcı etkinlikte estetik olmayabilir, fakat her yaratıcı etkinlikten estetik doğabilir. Bir sanat eserinde estetik etmenin varlığı tespit ederken, duygu ve düşüncelerin eserin içerisinde dengeli bir biçimde dağılıp dağılmadığına bakılır (San, 2017).

Çocuğun sanatsal gelişimini etkileyen çeşitli etkenin varlığı da yadsınamaz bir gerçektir. Çocuğun doğumundan itibaren karşılaştığı görsel ve işitsel doneler algısını geliştirir ve sanatsal gelişimine de katkı sağlar. Çocuk, ilk kalemi eline aldığından itibaren avucunun içinde kavrayarak tuttuğu kalemle çizdiği her çizgi, nokta, karalama sanatsal gelişiminin bir parçasıdır ve çizdiği ilk çizgi hayata attığı ilk imzadır. O elinde tuttuğu uzun nesneyi (kalemi, boyayı, fırçayı) bir yüzeyde hareket ettirdikçe çizgiler ya da noktalar olduğunu bilmeden gördüğü şekilleri yapabildiğini, başardığını hissettikçe daha fazla bu hareketi tekrar etmek isteyecek, bu davranışı ebeveyni tarafından onaylandığında olumlu bir davranış olduğunu fark ederek davranışına ısrarla devam edecektir. Onaylanan ve desteklenen çocuk, zamanla kendi yapabildiği şeyleri fark edip denemeye devam ederken sanatsal gelişiminin adımlarını da atmış olacaktır.

Çocuk hep çocukça çizecektir. Onun her çizdiği kuşkusuz sanatçı çizimi değildir, fakat saflığı yönünden gerçek yaratıcılıktır (San, 2017).

Ünlü ressam Picasso “Rafael gibi resim yapmak dört yılını aldı, bir çocuk gibi resim yapmaksa bütün ömrümü.” demesi de çocuk resminin gerçek yaratıcılık olduğu konusunu destekler niteliktedir (Aslan, 2012).

Çocuğun ilk dünyaya doğduğu yer olan ailesinde sanatsal eğitimin temelleri atılır. Sonrasında çocuğun sanatsal gelişimi, giderse kreş ve ardından anaokulundan itibaren okul eğitiminin içerisindeki derslerde devam eder. İşte bu noktada çocuğun sanatsal gelişiminin sağlanabilmesi hususunda iki belirgin nokta vardır. Birincisi, çocuğun gelişimsel sürecinde öğretmenin sadece materyal sağlayarak bilinçaltındaki gelişim ve değişimi sağlaması, ikincisinin ise çocuğa yardım ve destek sağlayarak

yaratıcı kişiliğinin ortaya çıkarılmasının sağlanmasıdır. Tarihsel olarak gelişim süreçlerinde bu görüşlerden yararlanılmıştır (Tepecik ve Oğuzoğlu, 2002).

Çocuğun gelişimsel süreci içerisinde birçok açıdan önemi olan sanatsal gelişimi hususuyla ilgilenen fazlaca bilim insanı olmuş ve her biri araştırmaları sonucunda çeşitli kanaatlerini gelecek nesillere ışık tutması için paylaşmışlardır. Çocuk resimlerinin düzenli bir gelişim çizgisi izlediğine dair ilk dikkatleri çeken Alman Sanat Teorisyei Gustaf Britsch (1879-1923), bu resimlerin kendi kuralları içinde basitten karmaşığa doğru organik bir biçimde geliştiğini söyler (Britsch, 1926; Kırısoğlu, 2002). Yine Sanat Kuramcısı Arnheim (1904-2007) ise çocuk resimlerini gerçek bir yaratma olarak değerlendirir. Çocuk nesneleri çizerken benzerlerini resimlerinde çizmeye gayret eder. Çocuk gördüğünü resmeder (Arnheim, 1978 ; akt. Kırısoğlu, 2002).

Lowenfeld'in gelişim evreleri Britsch ve Arnheim ile aynıdır. Ayrıldığı nokta çocuğun algısı ve yaratıcılığının her türlü etkiden uzak olup, bilişsel gelişimi ve kimlik gelişiminin sağlıklı olmasıyla paralel olarak toplumsal rolünü devam ettirir. Çocukların yaptığı resimler, çocuğun bulunduğu aile, toplumsal çevre, yaşantı, beden ve ruh sağlığının, yaratıcı bakış açısının gelişiminin göstergesidir. Resimlerine yapılan dıştan gelen herhangi bir etki bu doğal akışı bozacaktır (Kırısoğlu, 2002). diyen Lowenfeld daha önce bu alanda çalışma yapmış olan G. H. Luquet gibi çocukların çizimlerini daha ilk yaşlarından itibaren ele alarak, çocuk resimleri aracılığıyla onlarda oluşan gelişim evrelerinden söz etmiştir.

Luquet'in

- "Saf Karalama"
- "Yorumlu Karalama",
- "Başarısız Gerçekçilik" (Failed Realism),
- "Zihinsel Gerçekçilik" (Intellectual Realism),
- "Görsel Gerçekçilik" (Visual Realism)

adlarını verdiği bu gelişim evreleri yıllar içerisinde çalışılan klasikleşen evrelerdir. (Luquet, 1927; akt. Yavuzer 2019).

Çocuğun sanatsal gelişimiyle ilgilenen birçok kişi sanatsal gelişim evrelerini adlandırırsa da en çok kabul gören ve en son halini veren kişi Avusturyalı sanat eğitimcisi Lowenfeld'in çizgisel aşamaları olmuştur.

Bu aşamalar,

1. Karalama Dönemi (2-4 Yaş)
2. Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)
3. Şematik Dönem (7-9 Yaş)
4. Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9-12 Yaş)
5. Mantık, Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 Yaş)

Çizgisel gelişim evrelerinin yıllar öncesinde ve Türkiye dışında oluşturulmuş olması, 2000’li yıllarda Türkiye’deki çocukların hala aynı gelişim evreleri sınırlarında mıdır? Sorusuna cevap arama ihtiyacı doğurduğu için araştırmamızın ana problemini oluşturmaktadır.

Yıllar içerisinde birçok bilim insanının sorunu olmuş olan çocuk resimleri ve çocuktaki sanatsal gelişim evreleri üzerine yapılan çalışmalar hususunda Lowenfeld, sanatsal gelişimi insan gelişiminin doğal süreci olarak düşünmüş ve 1965 yılında belirlediği çizgisel gelişim evrelerini oluşturmuştur.

Bu gelişim aşamalarının 1965 yılında belirlendiği düşünülürse, o yıllardan bu zamana kadar tarihi süreç içerisinde çeşitli sosyoekonomik değişimler, teknolojik gelişmeler olagelmış ve değişen dünyanın koşulları bireyleri de etkilemiştir.

Türkiye’de ilk televizyon yayınının 31 Ocak 1968 günü siyah beyaz olarak 19:30’da gerçekleşmesi, yine Türkiye’de ilk internet ağı projesinin Ortadoğu Teknik Üniversitesi 1993 yılında başlatıldığı, ilk cep telefonu görüşmesinin 1994 yılında gerçekleştirildiği, uzun yıllar boyunca 2G teknolojinin kullanan Türkiye’nin 2009 yılında cep telefonlarından 3G, 1 Nisan 2016’da 4,5G’ye geçtiği düşünülürse çocukların teknoloji ile dünyalarının renklerini etkileyecek materyallerle sık karşılaşmaları çok eski zamanları kapsamamaktadır.

Özellikle de 2000’li yıllar Dünya’nın çehresinin tamamen değiştiği yıllar olmasından ve yukarıda bahsi geçen hususlardan ötürü bu yıllardan sonra doğan neslin gelişimini de ciddi anlamda etkilemiştir.

Çocuklar her ne kadar kalem, boya, kâğıt vb. materyallerle sanatsal faaliyetlerini yapabiliyor olsalar da günümüz koşulları ve teknolojisi onlara çok hızlı ilerleyen dijital dünyanın kapılarını aralarken, hayal dünyalarını etkileyecek çok fazla görsel ve işitsel doneler sunmaktadır. Çeşitli kitap, dergi, çizgi roman gibi materyallerin dışında dijital

çağın nimetleri olan televizyon, bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi iletişim araçları ile çok küçük yaşlardan itibaren tanışmakta ve bu araçlar vasıtasıyla çizgi filmler, animasyon filmler, dijital oyunlar, belgeseller gibi birçok görsel ve işitsel veriye kolayca ulaşabilmektedirler. Çocukların sanatsal gelişimleri zihinsel ve sağlık süreçlerine göre değişim gösterse de, çocuğun sanatsal gelişimi kültürel farklılıklar olsa da benzer özellikler göstermektedir. Çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine paralel olarak ortaya çıkan çizgiler de gelişmekte ve zamanla anlamlı eserler halini almaktadır.

Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimine paralel olarak sanat faaliyetlerinde de belirgin bir değişim oluşmaktadır. Kâğıda yapılan ilk işaret ve çizgi, giderek birer sanat evresine dönüşerek ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdürür (Yavuzer, 2019).

Dolayısıyla dönemin çocuklarının özellikle 2000'li yıllardan itibaren neredeyse her bireyin elinde olan cep telefonu, tablet, bilgisayar, oyun konsolu gibi teknolojik ürünler ve iletişim araçlarıyla etkileşimi, çocuk kitaplarının gerek yayımlanmasındaki olumlu gelişmelerin görsel algılarını ve sanatsal gelişimlerini etkileyeceği düşünülmüştür. Bütün bu gibi nedenlerden ötürü çocuğun sanatsal gelişiminin 2000'li yıllardan itibaren aynı noktada olmayabileceği, dolayısıyla değişen dünyanın koşullarıyla çocuklardaki sanatsal gelişimin farklılaşmış olabileceği düşünülürse, Türkiye'de 2000'li yıllarda sanatsal gelişim aşamalarından çizgisel gelişimlerinin 4-9 yaş grubu çocuklarda değerlendirilmesinin bir gereklilik olduğu kanaatine varılarak bu çalışma planlanmıştır.

1.2 Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; 1965 yılında Lowenfeld tarafından belirlenen sanatsal gelişim aşamaları ile 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'de 4-9 yaş grubu çocuk resimlerindeki:

Benzerlikleri nelerdir?

Farklılıkları nelerdir?

Sorusuna cevap aramaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Türkiye'deki çocukların 4-9 yaş sanatsal gelişim aşamalarının 1965 yılında Lowenfeld tarafından belirlenen aşamalarla benzerlikleri nelerdir?

2. Türkiye’deki çocukların sanatsal gelişim aşamalarının 1965 yılında Lowenfeld tarafından belirlenen aşamalardan farklılıkları nelerdir?
3. Çocuğun sanatsal gelişim aşamaları 2000’li yıllardan itibaren gelişimsel olarak ne tür bir değişime uğramıştır?
4. Belirlenen yaş gruplarındaki çocukların sanatsal gelişimlerdeki yenilikler nelerdir?

1.3 Önem

Yıllar içerisinde yapılan bilimsel araştırmalarda teknolojinin çocuk resimlerine etkisi, çocuk resimlerinden psikolojik analizler yapılması hususu, çocuk resimlerinin sanat eseri olup olmadığı konusu, çocuğun resim yapmaya nasıl yaklaştığı, belirli yaş gruplarının çizgisel aşamalara göre değerlendirilmesi gibi konulara değinilmiştir.

Ancak, 2000’li yıllardan itibaren teknolojiye, sanatta, kültürde ciddi değişimler olmuştur. Günümüz dünyasındaki bu gelişmelerin 1965 yılında Lowenfeld’in belirlediği çizgisel gelişim aşamalarına etkisini araştıran ve Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren 4-9 yaş çocukların sanatsal gelişimi üzerine değerlendirme yapan bir çalışma olmaması açısından bu araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın verilerinin Türkiye’deki çocukların 2000’li yıllarda değişen dünya koşullarından ne şekilde etkilendiği, 1965 yılında belirlenen sanatsal gelişim aşamaları ile aynı sınırlarda kalmadığını belirleme hususunda da bilim açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma özellikle çocukların sanatsal gelişim aşamaları konusunda ya da çocukların sanatsal çalışmalarından yararlanarak değişik araştırmalar yapan bilim insanlarına faydası olacaktır. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerine ve görsel sanatsal öğretmenlerine, çocuk gelişimi uzmanlarına ve ebeveynlere çocuk resimleri değerlendirme konusunda yeni bir bakış açısı kazandırması ve değerlendirmelerinde günümüz çocuğunun gelişimini değerlendirebilmesi açısından önemlidir.

1.4 Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir.

- 4-9 yaş grubu çocukların resimleri ile,
- Ulaşılabilen ulusal resim yarışmalarına resim gönderen çocukların resimleri ile,
- Ulusal resim sergilerine gönderilip ulaşılabilen çocuk resimleri ile,

- Okul sergilerindeki resimler ile,
- Ulaşılabilen okullardan araştırmacı tarafından toplanan resimlerle sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Çocuk: Doğduğunda saf ve bilinçsiz, dünya onun için karışık ve anlamsızdır. Çocuk, bu karmaşık dünyadan oyun yoluyla, anlamlı bir düzen yaşantı filizleri edinir, doğaya uyum sağlar (Sükan, 1983).

Estetik: Sanatsal yaratıcılığın, sanatta ve yaşamda güzel ve güzellik denen kavramın bilimi, güzeli araştıran bilim dalı. Göze hoş gelen, güzel duygular uyandıran (Türk Dil Kurumu, 2005).

Gelişim: Organizmada döllenmeden başlayarak bedensel, zihinsel, duygusal, dil ve sosyal yönden, belli koşulları olan en son aşamasına ulaşmaya adan sürekli ilerlemeye kaydeden değişimdir (Senemoğlu, 1997).

Resimsel Gelişim: Tüm çocuklar sıfır yaşından itibaren görsel algı ve becerilerinde gelişim süreçlerine uygun değişkenlikler gösterirler. Yapılan bilimsel araştırma ve incelemeler, süreç içinde çocuk resimlerinin (çizilen modelin) gerçeğe en yakın bir biçimdeki gelişimlerini ve değişkenliklerini içerir (Artut, 2017).

Resim: Psiko-pedagojik açıdan çocuğu bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olduğu gibi, onun zekâ, kişilik, yakın çevre özellikleriyle iç dünyasını yansıtmaya yarayan bir ifade aracı olarak da büyük önem taşır (Yavuzer, 2019).

Sanatsal: Sanata ilişkin, sanatla ilgili (Türk Dil Kurumu, 2005).

Sanat: “Yaratıcının ve alıcının duygularında var olan biçim ve ahenk birliği bağlantılarını harekete geçirip güzeli ortaya koyabilecek, hoş giden biçimler yaratma çabasıdır. ‘O halde sanat, insan tarafından güzeli yaratma çabasıdır. Güzeli ise, hoş giden bağlantılar duygusudur” (Erinç, 1998).

Ulusal: Türkçe’ de milli anlamındadır. Millî: "Evrensel değerlendirmede ise en sağlam ölçü, özgünlük, ulusal renkleri taşıma, kişiliği bulunmaktır" (Türk Dil Kurumu, 2005).

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERCEVE

2.1 Çocuk ve Sanatsal Gelişimi

Gelişim kişinin sürekli değişmesi olarak tanımlanabilir. Organizmada döllenmeden başlayarak bedensel, zihinsel, duygusal, dil ve sosyal yönden, belli koşulları olan en son aşamasına ulaşıncaya kadar sürekli ilerleme kaydeden değişimdir (Senemoğlu,1997).

Çocuğun gelişiminin bir parçası da sanatsal gelişimidir.

Sanatsal gelişiminin ilk incelenebildiği veriler olarak çocuk resimleri seçilmiş ve çocuk resimleri üzerinden zaman içerisinde yapılan araştırmalarda çocuğun sanatsal gelişimi ile alakalı çok çeşitli görüşler yer almaktadır. Çocuk gelişirken en temelde yaptığı şey oyun oynamaktır. Resim yapmak da onun için başlangıçta keşiften ve oyundan ibarettir. Resim ve çocuk birbirini tamamlayan ve sürekli değişen dinamik olgulardır (Artut, 2017).

Doğası gereği içine doğduğu dünyayı merak edip keşfeden çocuk oyun yoluyla öğrenmeye devam ederken, resim yapmayı da oyunlarının bir parçası olarak görür. Çocuklar oyuncakları ve kişisel eşyalarına gösterdiği ilgi ve alakayı çizimlerine de gösterirler. Aslında çizmek, boyamak çocuk için bir oyundan ibarettir (Yavuzer,2019).

Çocuk resim yapma yolculuğuna noktalamalarla, karalamalarla başlar ve sonrasında simgesel anlatıma doğru gelişir. Dünya ile uyumlanma kaygısını resimlerine yansıtan çocuk, elindeki materyallerle içinden geleni karalar, çizer, boyar ve bıkmadan bu davranışına devam eder.

Fiziksel ve ruhsal gelişimiyle beraber çocuğun sanatsal gelişimi de ilerlemekte ve seçimlerine göre şekillenmektedir. Resimler aynı zamanda çocukların gelişimlerinin ve becerilerinin genel bir göstergeleridir (Yavuzer, 2019).

Çocuk, resimlerinde iç dünyasını çizdiği gibi dünya ile ilgili bağını da yansıtmakta olduğu için, incelendiğinde gelişimsel ve psikolojik analizlerde değerlendirilebilmektedir. Bundan dolayıdır ki, çocukların sanatsal faaliyetler içinde

bulunmaları, özellikle de resim yaparak kendilerini ifade etmeleri bilişsel, duyuşsal, ruhsal ve bedensel gelişimlerini de etkilemektedir.

Sanat ve sanat etkinlikleri, çocuğun görsel dünyayı kavramalarını ve hayata bakış açılarını geliştirir (Lickman, 2004). Bu noktada sanatsal içeriklere ve malzemelere fazlaca temas eden çocuğun sanatsal gelişimi de olumlu yönde etkilenecektir.

Tarih öncesi dönemlerden beri insanın kendini en iyi ifade ettiği alan resimdir. İspanya'nın Kuzeyinde paleolitik çağlardan kalan 25000 yıl önce yapıldığı anlaşılan ve 1868 tarihinde bulunup 1879 yılında incelenmeye başlanan Altamira Mağarasındaki resimler bunu en net şekilde ifade eder. Pablo Picasso, Altamira Mağarasındaki resimleri gördüğünde "Altamira'yı gördükten sonra her şey boş" der ve "17.000 yıldır hiçbir şey öğrenmemişiz" diye de ekler (<https://www.turna.com>).

İnsanlık tarihi boyunca insanoğlu kendi yaşamını, korkularını, umutlarını, hayallerini önce resimle ifade etmiştir. İnsanın en saf hali olan çocuk da en iyi resimle kendini ifade eder. Dolayısıyla çocuğun yaşamının içerisinde sanatsal faaliyetler ne kadar çok yer alırsa o kadar gelişimine katkı sağlanmış, dünyaya bakış açıları oluşmuş ve kendilerini ifade etmeleri sağlanmış olur. Zamanla çocuk yaptığı artistik faaliyetlerdeki başarısını görüp yapabilme duygusunu tattıkça, dış dünyasındaki bireyler tarafından da beğenildiğini fark ettikçe sanatsal faaliyetlerini severek yapmaya devam edecektir. İlk kalemi, kâğıdı, boyayı eline aldığındaki keşiflerindeki heyecanı katlanarak artacak, artık çocuğun hayal dünyası kâğıt üzerinde boyayla dansına dönüşecektir.

Çocuk için resim yapma isteği, imge dağarcığının zenginleşmesiyle artar (Kırıçoğlu, 1998). Zaman içerisinde kendisine şemalar oluşturan çocuk bir şemayı defalarca çizerek özümser. Yaşamın içerisindeki nesne ve olayları kavradıkça bu durum çizimlerine ve renk seçimine yansır.

Çocuğun resim etkinliğindeki evreler üzerinde çalışanların birleşiyor göründükleri nokta, her çocuğun belli aşamalardan, daha erken ya da daha geç, daha hızlı ya da daha yavaş, fakat kesinlikle geçtiğidir (San, 1977). Bu bağlamda, sağlıklı her çocuk belli aşamalardan geçerek ruhsal ve zihinsel gelişimine bağlı olarak sanatsal gelişimi açısından da gelişir. Bu gelişim süreçleri çeşitli bilim insanları tarafından tarih boyunca merak edilmiş, araştırılmış ve çeşitli tespitlerde bulunulmuştur.

Lowenfeld'e göre çocukların resimde fark edilen büyümesi, düşüncelerin düzenlenmesi ve bilişsel yeteneklerin gelişmesine benzer.

Resimde anlatımlar motor beceriler, algılama, dil, sembol oluşumu, duyuşal farkındalık ve uzamsal oryantasyon gibi çeşitli alanlarda ortaya çıkan yeteneklerinin göstergesidir. Çocuğun bazı gelişim özellikleri, sanat pratiklerinin niteliği açısından anlam taşımaktadır. Çünkü çocuğun resim çizebilme becerisinin gelişmesini etkileyen gelişim özelliklerinin anlaşılmasında yarar vardır. Örneğin çocuğun çizimleri onun yaşına bağılı olarak bilişsel ve motor becerilerine paralel olarak değışkenlik gösterir (Anadolu Üniversitesi. 2019).

Çocuğun erken yaşlarda sanat eğitimi alması, beyin gelişimine de olumlu etkileri olmakla birlikte yeteneklerinin erken keşfini sağlar. Böylece görsel algısı gelişmiş, yaratıcı, üretken, dolayısıyla özgür düşünen bireyler yetişirken toplumsal gelişime de katkı sağlayacaktır (Kösebey, 2002).

Çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine paralel olarak gelişen sanatsal gelişimini inceleyen çok çeşitli bilim insanının birleştiğı nokta uyaranlarla çocuk sanatsal açıdan gelişebilir.

Çocuktaki sanatsal gelişimlerin ne yönde olduğı hususunda yıllar içinde ölçüt alınan Lowenfeld'in (1965) belirlemiş olduğı çizgisel gelişim aşamaları mevcuttur.

Bu aşamalar;

1. Karalama Dönemi (2-4 Yaş)
2. Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)
3. Şematik Dönem (7-9 Yaş)
4. Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9-12 Yaş)
5. Mantık, Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 Yaş)

Karalama Dönemi (2-4 yaş)

Çocuğun 2-4 yaş arasında gelişen karalama evresi belirli bir düzen ile gelişir. Çocuk eline ilk kalem verildiğı andan itibaren elindeki nesnenin belirli izler aktardığını keşfettiğinde, bunun elinin kolunun hareketleriyle olduğunu ve yapabildiğini anladıkça yapmaktan haz duymaya başlayacaktır. Böylece direk kâğıda noktalama, rastgele çizme, zamanla dairesel hareketler, spiraller, düz çizgiler gibi çeşitli şekillerde çizimler karalamalar yapacaktır. 1 yaş 6 aydan 4 yaş arasında çizgiler ve karalamalar hızla ilerleyecek, çizdiği düz çizgiye tren, kafadan bacak yapıp anne diyebilecektir. Bütün bu

çizimleri yapmaya devam edecek ve sürekli denemeleri sonucunda ve beğenildiğini gördükçe bunları birer şemaya dönüştüreceklerdir.

Genel anlamda bu karalamalar 3 ana başlıkta toplanır:

1. Kontrollü karalamalar,
2. İsimlendirilen karalamalar,
3. Bir rahatsızlığı dile getiren karalamalar ya da çizgiler.

“Pek çok araştırmacıya göre bu karalamalar, amaçsız ve eşgüdüksüz hareketler değildir. Tersine örüntülerin farkında olunduğu ve göz el eşgüdümünün giderek arttığını gösterir. Yıllarca araştırma amacıyla 8000 çocuğun resmini toplayan Kellog Çocukların sanatını Çözümleme (Analyzing Children's Art) kitabında 20 temel karalamadan bahseder” (Kellog, 1969; akt. Yavuzer, 2019).

1. Karalama		Nokta vuruşlar
2. Karalama		Tek dikey çizgi
3. Karalama		Tek yatay çizgi
4. Karalama		Tek sağa sola yatay çizgi
5. Karalama		Tek kavisli çizgi
6. Karalama		Çok sayıda dikey çizgi
7. Karalama		Çok sayıda yatay çizgiler
8. Karalama		Çok sayıda çapraz çizgiler
9. Karalama		Çok sayıda eğri çizgiler
10. Karalama		Yarım eğri çizgi
11. Karalama		Eğri, bükük kapalı çizgi
12. Karalama		Zig zag veya dalgalı çizgi
13. Karalama		Tek ilmik çizgi
14. Karalama		Çok sayıda ilmik çizgi
15. Karalama		Spiral çizgi
16. Karalama		Üst üste binmiş dolgu çember çizgiler
17. Karalama		Üst üste binmiş çember çizgiler
18. Karalama		Ayrık dairesel çizgiler
19. Karalama		Tek kesilmiş çember
20. Karalama		Hatalı çember

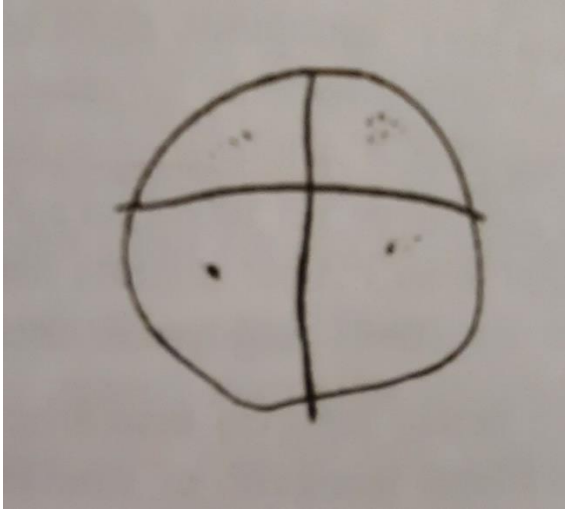
Temel Karalamalar Kellog 1970

Çocukların karalamaları psikolojik, fizyolojik gelişimleri ve tabii olarak sosyal etkileşimlerinden de kaynaklı gelişimsel olarak değişim gösterebilir. Günümüzde çocuğun temas ettiği kâğıt, kalem, boya, çeşitli oyuncak ve materyaller de bu gelişimsel

sürecin ilerlemesinde de çocukta sanatsal algının gelişmesinin temellerinin atılmasında da şüphesiz çok etkilidir.

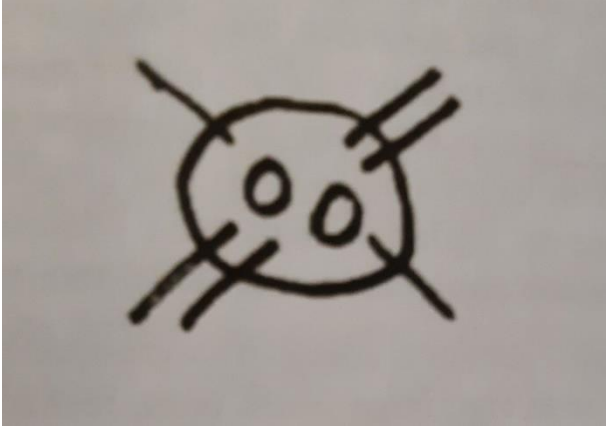
Çocuk ilk iki yaşta daha çok rastgele çizgisel devinimlerle karalamalar yaparken, 3 yaştan itibaren daireler çizmeye ve bunlara anlamlar yüklemeye başlar. Dairenin içerisine gerek nokta gerekse çeşitli işaretlemelerle göz ağız burun kulak gibi çizimleri kendince yapıp adlandırır. 3 yaş 6 ay civarı kocabaştan çizgiler çıkararak insan olarak adlandırabilir. Bu süreç 4 yaşındaki bir çocuğun çevresindeki nesneleri anlamlandırma ve bunu resme dökebilmesi açısından önemlidir. Çocuk çizdiği dairenin içine nokta çizgi ve dairesel hareketlerle çizdiği kafa, yuvarlaktan çıkan iki düz çizgi ile ilk insan figürünü çizmekte olup bununla yapabildiğinin hazzını yaşar. Zamanla insan figürü, tek yuvarlak yerine iki yuvarlak ve ikinci yuvarlaktan çıkan kollar bacaklar şeklinde de temsil edilmeye başlanır. Çocuklar bu dönemde üçgen, daire, çarpı, oval gibi şekiller yaparken konu olarak da ev, hayvan, bitki, insan olarak belirlerken, renkleri de daha çok parlak renkler olmak üzere duygu durumlarına göre seçerler.

Bu dönem çocukları genellikle mandala desenini keşfettiği ve insan figürü olarak kullandığı görülür.

(Yavuzer, 2019)

Görsel 1, Mandala 37 ay

(Yavuzer, 2019)

Görsel 2, Toplanmış bir araya getirilmiş şekiller 40 ay

Çocuk için bu çizimler aslında birer simgedir. Zaman içerisinde deneye deneye kendince belirlediği şemalardır. Karalama devresi iki yaş sonuna dek sürer. Bazen 3-4 yaşına dek sürebilir (Turan, 1973: 17).

İlk çizgiler ve karalama evresi 2 ile 4 yaş arasındadır. (S. Buyurgan. U. Buyurgan. 2007).

Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş)

Şema öncesi dönemde çocuk artık yaptığı çizimlerde anlamlandırma nesne ile bağ kurma çabası içerisinde. Gördüğü nesneyi artık oldukça tanınabilir şekilde çizmeye başlar. 5 yaş civarı dönem çocuğun insanlar, ağaçlar, çiçekler, çatısı, penceresi ve kapısı olan genellikle tek katlı psikolojik durumlarına göre dumanı tüten ya da tütmeyen evler yapmaya başladığı dönemdir. 6 yaş gibi artık resimlerin konuları belirginleşmeye başlar.

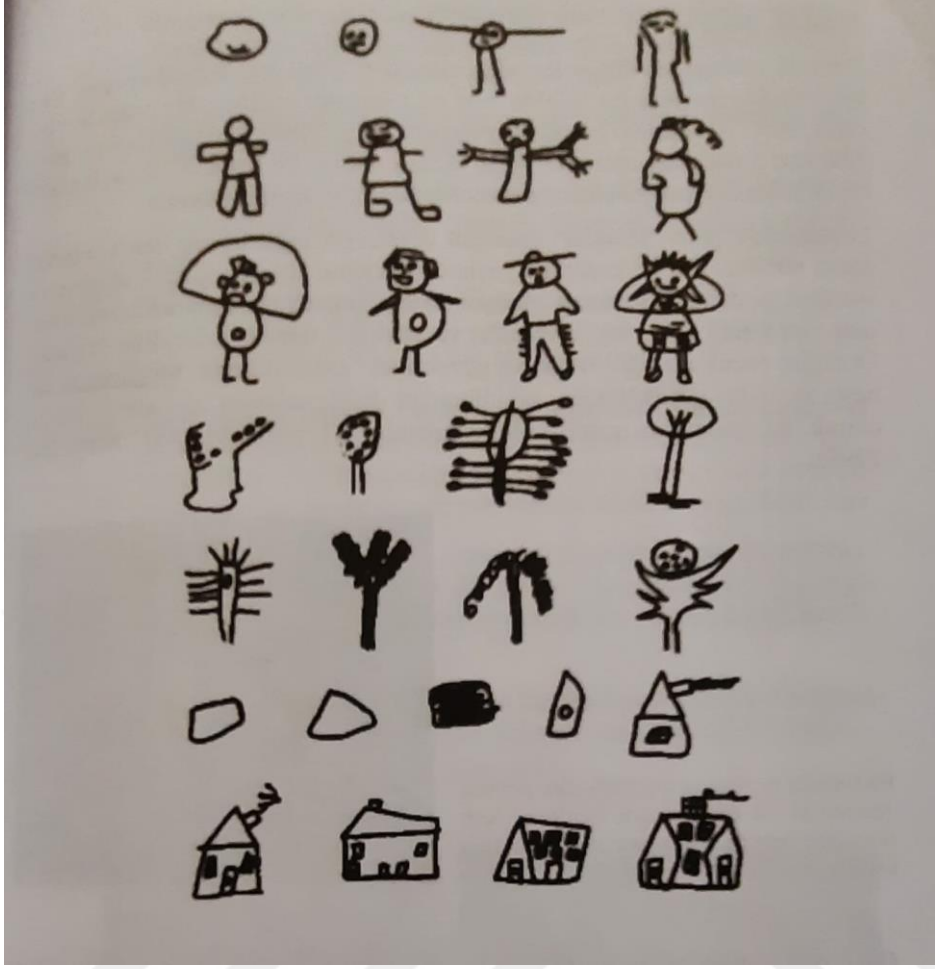
Resimlerinde insan figürü çizimi oldukça tipik çizilir ve önemsenen organlar olumlu ya da olumsuz düşünmesine göre abartılarak çizilir ya da çizilmez. Örneğin çocuğun eli ile ilgili bir problemi var ise elini oldukça büyük çizebilir ya da elini çizmeyebilir. 5 yaş civarı çocuk kafadan kollar ve yüz çizimi yaparken, 6 yaş gibi çocuk kollar, eller, parmaklar, ayaklar, boyun gibi organları da çizer. Resimlerinde orantısal olarak gerçeğe uygunluk görülmez. Çocuk bir çiçeği evden büyük, çocuğu kuşla aynı büyüklükte çizebilir. Ne anlatmak istiyorsa ya da neye önem veriyorsa onu büyük çizme eğilimindedir.

6 yaşını doldurmaya yakın çocuk artık nesneleri daha orantısız olarak çizmeye gayret eder. Yer çizgisi oluşmaya başlarken, nesneler resim içinde bir düzen halinde çizilmeye başlanır. Çocuk 7 yaşına kadar nesneleri ayrı ayrı çizer. Bu da çocuğun bilişsel ve ruhsal gelişiminin bir sonucudur. Çocuklar resimlerinde röntgen çizimler yaparlar. Yani evin dışından evin içinin görüldüğü resimler gibi. Hamile kadının karnına bebek çizilmesi gibi. 5-7 yaş döneminde çocuklar bildiklerini çizme eğilimindedirler. Başardıkları her çizimi tekrar tekrar çizerler.

Renk seçimlerinde ise nesnenin gerçeğine uygun olmayan renkleri kullanmaktadırlar. Renk olarak genellikle ana renkler dikkati çekse de duygu durumlarına göre, kimi zaman sevdikleri renkler, kimi zaman dikkatini çeken renkleri ve özellikle parlak renkleri seçerek resimlerini tamamlarlar. Bütün kâğıdı boya ile boyayabilme kabiliyetini gösterircesine boş alan kalmayacak şekilde boyarlar.

İlk çizim aşamalarındaki çocukların sanatı, çocuğun kendini doğrudan doğruya yansıtmaları olarak görülebilir. Çocuğun çizdiği ve boyadığı resimler onun kavramlarının, duygularının ve çevre algılamalarının sadece bir kaydından ibaret değildir, bunlar aynı zamanda yetişkinin çocuğu daha iyi anlayabilmesi için birer araçtır (Yavuzer, 2019).

Şema öncesi dönemin en belirgin özelliği çocuğun esnekliğidir. İsteddiği şekli istediği gibi çizer ve bunun üzerine düşünmez. Bu dönem sürekli olarak çizim ve düşünme kalıplarında değişimin olduğu bir dönemdir ve bu da resimlerine yansır. Dolayısıyla ebeveynler ve eğitimciler çocuğun resimlerinden kendilerini anlattığına dikkat ederek bilişsel, duyuşsal, psikolojik gelişimlerini takip edebilir, resmi bir araç olarak kullanabilirler.

Görsel 3, Okul öncesinde şema öncesi dönemine ilişkin bazı varlıkların şekillerine ilişkin, çizgisel gelişim evreleri (Gaitskell ve Hurwittz, 1970).

Şematik Dönem (7-9 yaş)

Bu dönemde çocuk sürekli denemeler ve karalamalardan sonra birçoğu artık kendisine ait belirli kalıp şekil çizimlerine ulaşmıştır. Çocuklarda oluşan şemaların farklı olmasının birçok nedeni olabilir. Öğretmeninin ilgisi alakasının da etkili olduğu döneme girilmiştir. Yedi yaşına girmiş bir çocuk artık kreş ve anaokulu sürecinden daha farklı olan, kuralların ve sorumluluklarının arttığı, ödevlerin olduğu bir okula başlamıştır. Bu durum bildiğine benzer ama sorumlulukları çok olan bir durumdur. Dolayısıyla çocuğun bu duruma ve dünyaya bakışı artık gerçekçi sınırlara dahil olmaya başlar. Yaptığı resimlerde de renkler gerçek renkler, figürler gerçeğine benzer ve ölçüleri de gerçeğine yakındır. Çocuk, pembe yaptığı ağacı artık gerçek renklerinde boyar. Havada uçan nesneleri artık bir yer çizgisi üzerinde çizer. Nesnenin gerçekte

nerede durduğunu, nesnelerin birbiriyle bağlantısını çözer ve resimlerine yansıtmaya başlar.

5000 tane resmin üzerinde yapılan çalışmada, 3 yaş çocukların sadece yüzde 1'inin resimlerinde “yer çizgisi” görülmüştür. 6 yaş çocuklarında, yer çizenlerin sayısı çizmeyenlerden fazladır. 8 yaşındaki çocukların yüzde 96'sının resminde yer çizgisi mevcuttur (Yavuzer, 2019). Bu yaş grubu çocukların resimlerinde artık ufuk çizgisi de görülmeye başlanmıştır. Benmerkezcilik dönemden çıkan çocuk resimlerdeki konularda çevresinde olup bitenleri anlatır.

İnsan figürlerinde ise bedenın organlarının varlığı fark edilmiş, gözlerin, burnun ve ağzın farklı olduğu anlaşılmış, elleri ve ayaklarının parmaklarına kadar ayrıntılı bir şekilde çizilmeye başlanmıştır. Çocuk artık bedenın üzerine kıyafet de çizer. Daha çok vücut şekillerinde ve kıyafetlerinde daire, üçgen, dikdörtgen biçimlerini kullanır. 8 yaş çocuğunun kendine has çizgileri oluşmuştur. İnsan bedenindeki kopuk şekiller artık gerçeğe uygun görünümde ve orandadır. Çocuk, insan bedenini bu dönemde sadece önden değil profilden de çizer. Bu dönemde kuşbaşı tepeden görünen resimlerin de çizildiği görülür. Yapılan resimlerde çocuğun fiziksel gelişimi, hareketliliği gibi durumlar göz önüne alınarak gelişimi değerlendirilebilir.

Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9-12 Yaş)

Bu dönemdeki çocuk artık kendisin yaşadığı çevrenin ve toplumun içerisinde bir birey olduğunun farkındadır. Yaptığı işlerde ve ilişkilerinde grup içerisinde aidiyet duygusuna ihtiyaç duyar. Resimlerinde daha ayrıntılı çalışırken, ergenlikle ilişkili olarak resimlerini anlatma isteği azalmıştır. Figürler daha gerçekçi, ayrıntılı çizilir ve boyanır. İnsan figürlerini anatomik görüntüsüne uygun olarak çizerken figüre cinsiyete uygun kıyafet giydirilir ve nesneler ince ince işlenir. Resimleri çizen çocuklar cinsiyetlerini de belli edecek konular ve nesneler seçerler. Kız çocukları kadın kıyafetleri, güzellikle ilgili nesneler, yavru hayvanlar, süsleme üzerine resimler yaparken, erkek çocukları savaş sahneleri, uçak, araba, tren gibi nesneleri çizerler.

Yaptıkları resimlerde eskiye nazaran özgür çizimlerden uzaklaşıp, konularına uzun uzun düşünerek karar verirler ve yaptıkları resimleri defalarca düzenleyip gerçeğe uygun olarak çizerler. Bu durum gelişimlerdeki arayışın resimlerine yansımalarıdır. Resimlerinde yer ve ufuk çizgilerinin yeri net bir şekilde görülmektedir. Çocukların

resimlerine gelişim aşamalarına paralel olarak bakıldığında hangi yaş grubunun resmi olduğu anlaşılabilmektedir.

Çocuk resimleri hep merak edilmiş ve incelenmiştir. Ancak Freud ve Jung' ın akıl hastalarının resimlerini incelemesiyle ilk resmi araştırmalar başlamıştır. Cooke 1885 yılında birçok çocuk resmini inceleyip yazdığı makalede sanatsal gelişim evreleri ve çocuğun eğitimi için çocuk resimlerinin önemini vurgular.

Ricci ise 1887 yılında ilk kayda geçen çocuk resimleri koleksiyonu üzerinden gözlemlerini yayınlar. Çocukların görsel algılarının çocuğa yardımcı olmadığını ifade eder. Ricci'nin bu çalışması çocukların gördüğünü değil bildiğini çizer görüşünün temelinde yatmaktadır.

1926 yılında Britsch çocuk resimlerinin ilk kez bir gelişme süreci izlediğini ifade ederken, çocukların gelişimlerine müdahale edilmesinin doğal gelişimini duraksatacağı düşünür (Kırıçoğlu, 2002).

Piaget 1962 yılında insan nasıl öğrenir? Sorusunun cevaplarını ararken bilişsel gelişim evrelerini genişletir.

Viktor Lowenfeld bütün öğrencilerin “evrenselden tikele” doğru doğal olarak gelişeceklerini varsayarak sanatsal gelişim evrelerini tasarlar. Lowenfeld sanatsal gelişim evrelerinin yalnız çerçeve kurallar olmadığını ve bu evrelerin çoğu kez birbiriyle örtüşeceğini söyler (Kırıçoğlu, 2002).

Lowenfeld ve Brittain'e göre çocukların yeteneklerinin, bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel büyümelerindeki değişimlerle paralel bir şekilde geliştiği görülür. Çocuklar, resim için de önceden tahmin edilen şekilde gelişim aşamalarına göre ilerler. Okuma ve matematik düzeyi ortalama bir sınıfta çok değişken olabildiği gibi, sanat düzeylerinde de değişken olabileceği doğal karşılanmalıdır (Artut, 2017).

Çocuk resimlerine ilk sanatsal yaklaşımlar yirminci yüzyılın başında sanatın şekil değiştirdiği, klasik yaklaşımın dışında figürün görüldüğünden başka çizilmeye başlandığı, nesnenin sanatın içine girdiği ve sanatın ne olduğu ile ilgili tartışmaların yapıldığı döneme denk gelir. Çocuk resimleri sanatın yalın biçimi olarak değerlendirilip çocukların resimleri ile sanatçıların resimlerinin kıyaslandığı dönemdir.

İsviçreli eğitimci, sanatçı R.Topffer: “henüz karalamalar yapan çocuk Michelangelo ile ölümsüz sanatçı Michelangelo arasındaki fark, Michelangelo ile çırağı arasındaki farktan çok daha azdır” der (akt. Kırıçoğlu, 2002).

Bu açıdan bakıldığında çocuk resimleri birçok sanatçının yapmış olduğu resimlerle benzerlik gösterir. Bu da birçok sanatçı ve eğitimcinin çocuk resimleri

üzerine değerlendirme yapmalarına neden olmuştur. Read Klee'nin bazı resimlerinin çocuk resimleri ile kolayca karıştırılabileceğini: sadeliği, ince duygulu çizgileri, anlamı bir parçanın farklı gösterimi ve hoş hayalleri bakımından çocuk resimlerine benzerliğini söyler. Ancak aralarındaki önemli farkı: “Klee'nin resimleri nüktelidir; zeki seyircilere hitap eder, onlara bir şey söylemek ister. Çocuk resim yaptığı zaman (daha doğrusu iyi resim yaptığı zaman) bunu sadece kendisi için yapar. Çocuk resmindeki güzellik ve görüş acayıplığı bizi şaşırtabilir, fakat çocuğun kendi, resimlerinin normal ve tabii olduğundan şüphe etmez” diyerek açıklar (Buyurgan ve Buyurgan, 2007). Böylece sanatçı resim yaparken sanatsal kaygı taşır, oysa çocuk sadece çizmek istediğini çizer ve boyar.

İlkelerin mağara resimleri de çocuk resimleri ile karşılaştırılır. İlkelerin resimleri gibi çocuk resimleri de sade ve gösterişsizdir.

Çocuk resim yaparken içerisindeki duygularını, gözlemlerini, bildiklerini kâğıda aktarır. Onun için kâğıtla, kalemle, boyayla, toprakla oynamak mutluluk vericidir. O resim yaparken içinden geldiği gibi davranır. O resimle iç dünyasına ayna tutar. Onun amacı sadece resim yapmaktır. Onun amacı yapabilmenin hazzını yaşamaktır.

Sanatçı ve eğitimci Çizek: “Çocuk sanatı dolaysızdır ve çocuk resimleri formun ölümsüz kurallarını içerir. Bu anlamda Mısır Sanatı bile çocuk resimleri kadar güçlü değildir” (Kırıçoğlu, 1998).

Çocuk resmi Gardner'ın deyiimiyle sanatsallığın ilk elden taslağıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2007).

Süreç içerisinde bir grup eğitimci çocuk resimlerine sanat eseri olarak bakarken diğer bir grup ise çocuk resimlerinin kendine özgü olduğu ve sanat eseri olarak değerlendirilemeyeceğini benimser.

Birçok araştırmacının çocuğun sanatsal evreleriyle ilgili yaptığı araştırmalar mevcuttur, ancak Avusturyalı sanat eğitimcisi Lowenfeld'in belirlediği çizgisel gelişim aşamaları çocuk resimlerini değerlendirebilmek için önemli bir ölçüt olmuştur.

2.2 Çocuk Resimlerinde Kavramlar Ve Simgeler

Çocuk resimlerini yaparken bildiği, gördüğü, hissettiği nesne ve kavramlara yüklediği simgeleri kullanarak resim yapar. Onun için sadece bir yuvarlak kafa, bir çizgi ayak, kol ve parmak olabilir. Dolayısıyla onun dünyası ne ise yaptığı resimlerde de bildiği şekliyle çizimler yapar. Simge çocuğun nesneler dünyasında tanıdığı şeylerin

yapısal eşdeğeridir; çocuğun çizgiler dünyasında kendini ifade ediş şeklidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2007).

Çocukta simgelerin oluşumu ve gelişimi çocuğun yaşı, aile, görsel uyarıcılar, kültürel çevre, okul gibi çeşitli etkenlere göre değişiklikler gösterebilir.

Çocuğun yaşına göre çizdiği resimlerdeki simgeler zaman içerisinde gelişimine göre değişir. Algısal gelişimi değiştikçe, kaleme kâğıda hakimiyeti arttıkça, fiziksel olarak geliştikçe simgeleri de değişir ve belli bir noktada netleşir. Çocuğu ne kadar görsel uyarı ile muhatap edilirse aile ve okul simgelerinin çeşitliliği o kadar artar. Ayrıca, çocuk için aile kavramı da ailedeki birey sayısı ve ailedeki kişilerle ilişkilerine göre şekillenmektedir. Okula giden bir çocuk okul kavramını yine duyguları ve gördükleriyle bütünleştirerek çizer. Örneğin, tek katlı bir okul gören çocuk okulu iki pencere bir kapı ve çatından ibaret çizebilir. Çok katlı bina gören çocuk yine binayı çok katlı şekliyle simgeler.

Çocuğun çizdiği simgelere özellikle izlediği çizgi filmlerdeki karakterlere çok fazla rastlanır. Ya da oynadığı oyuncaklardaki figürlere bolca rastlanmaktadır. Çocuk kültürel değerlerden de çok fazla öğeyi resimlerde barındırır. Örneğin ibadethaneler, ülkesine göre çocuğun çizdiği bayrak resimleri, silahlar, dünyada genel geçer olarak görülen birçok görsel simgeleşerek resimlerine yansır. Örneğin barışı temsil eden güvercin gibi ya da yöresinin düğününü anlatan bir çocuğun Karadeniz Bölgesinde yaşıyor ise kemençe çizmesi gibi.

Çocuk resimlerinde önemseydiği nesneleri oldukça büyük çizer. Hatta ilk figür simgelerinin netleştiği dönemlerde çiçeği evi ağacı boyut olarak birbiriyle aynı çizerler. Zaman içerisinde duygularına göre resimlerdeki büyüklük küçüklük algısını ortaya koyan çocuk, resimlerini yaparken dikkat çekmek istediği organı, kişiyi, nesneyi büyük ya da olduğundan çok daha küçük çizer. Nesnelerin büyüklüklerini istediği gibi ayarlayıp çizmektedir. Nesneler ile ilgili çocukların kendi simgeleri nesnenin orijinal halinden çok farklı olabilir. Onun için ev iki penceresi bir kapısı bir çatısı ve bacası olan şekildir. İnsan figürü için kafası yuvarlak, gözler iki nokta, ağız düz çizgi, iki ayrı yuvarlakten beden ve bedenden çıkan çizgiler kollar ve bacaklar olabilir. Yaşı ilerledikçe figürler gerçeğe uygun şekilde çeşitlenen simgeler oluşur.

Çocuk resimlerinde renklerin kullanımı erken çocukluk döneminde genellikle parlak ve canlı renkler kullanan çocuk, nesnenin gerçek rengi ile ilgilenmez. Ağacı mor, gökyüzünü pembe çizebilir. Büyüdükçe resimlerde gerçeğe uygun renk kullanımı

görölmeye başlar. Altı yaş civarı figürler gerçekçi şemalar şeklindedir ve istediğı renge boyar. Dokuz yaşta artık nesnelerin renkleri gerçekçi boyanır.

Mekân kavramı çocuk resimlerinde ilk olarak beş yaşın sonlarına doğru yer çizgisi ile ortaya çıkar. Akabinde dokuz yaşa kadar çocukta hala düzen oluşmamış ve nesneler havada yüzer şekilde çizilir. Dokuz yaştan itibaren yer ve ufuk çizgisi belirgin şekilde çizilmeye başlar.

2.3 Çocuk Resimlerinde Görölen Ortak Özellikler Nelerdir?

Çocuk resimlerinde görölen özellikler çocuğun yaşı, aile, görsel uyarıcılar, kültürel çevre, okul gibi çeşitli etkenlere göre değişiklikler gösterebilir. Genel olarak 2-12 yaş çocuklarının yaptığı resimlerde görölen ortak özellikleri kapsamaktadır (Artut, 2017).

- Okul öncesi çocukların yaptığı resimlerin tanımlarında tutarsızlıklar görölr.
- Bazı çocuk resimleri idealize edilmiştir. Özellikle süslemeler bolca görölr.
- Güneşe yüz yapmak gibi mizah içerikli resimler görölr.
- Bazı resimlerde anlatmak istediğini harfler, rakamlar ve kelimelerle ifade edebilme çabası görölr. Yazı ve söz baloncuğı kullanılır.
- Araştırmacılar, çocukların ilk yazılarının karalama olmadığını anlam çıkarmayı amaçlayan işaretler olduğunu savunmaktadırlar. (Tural, 2002)
- Vurgulamak istediğı nesneyi abartılı olarak çizerler.
- Çocuk resimlerindeki orantısızlık göze çarpan bir özelliktir.

2.4 İlgili Araştırmalar

Çocuğun sanatsal gelişimi ile ilgili olarak Ulusal Tez Merkezi'nde ölkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde aşağıdaki verilen listede “çocuk, gelişim, sanatsal gelişim ve sanatsal gelişim evreleri” ve ile alakalı araştırma sayıları verilmiştir.

Yıllara Göre Lisansüstü (Yüksek lisans ve Doktora) Tez Sayılarının Dağılımı

Tablo 1

Yıllara göre Lisansüstü Tez Dağılımı

Yüksek Lisans		Doktora	
Yıl	Sayı	Yıl	Sayı
1990	2		
1993	1		
1994	3		
1995	1		
1996	1		
1999	1		
2001	1		
2002	3		
2003	1		
2005	2		
2006	3	2006	1
2007	2		
2008	5		
2009	2		
2010	2		
2011	3		
2012	3		
2014	2		
2015	2		
2016	5	2016	1
2017	1	2017	1
2018	1	2018	1
2019	5		
2020	2		
2021	2		

1990 yılından itibaren çocuğun sanatsal gelişimi ile ilgili yüksek lisans tezleri yapılmıştır. Yüksek lisansta 1990 yılından 2021 yılına kadar 56 yüksek lisans tezinin yapıldığı tespit edilmiştir. Bu yüksek lisans tezlerinde araştırmamızın konusu ile alakalı 1965 yılı ile 2000’li yılların karşılaştırılmasına dair herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu konularla ilgili ilk doktora tezi 1 adet olarak 2006 yılında yapılmıştır. Daha sonra on yıl hiç doktora tezi yapılmamıştır. 2016-2018 yılları arasında her yıl 1’er doktora tezinin yapıldığı 2019 yılından bu yana yapılan herhangi bir doktora tezine ulaşılammıştır.

Yukarıda sayısal olarak verilen Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin tamamında çocuğun sanatsal gelişimlerine 4-9 yaş kapsamında ve çizgisel gelişim aşamalarına göre bakılmamış olup, sadece sınırlı yaş grubunda yapılan resimler üzerinden gelişim evrelerine ve belirli konulara göre değerlendirmeler yapılmıştır. Yine araştırmamızın konusuyla direkt alakalı araştırmalara rastlanmamıştır.

Bu çalışmalar içerisinde 2007 yılında Hüma ÖZKAYA’nın Yüksek Lisans Tezinde şu ifadelerle yer verilerek sonuca ulaşılmıştır. “ 7-8 yaş grubu çocukların oluşturduğu çalışma grubundaki resimlerin gelişim düzeylerinin şematik dönem özelliklerini taşımaları beklenir. O yaş çocukları bu dönem özelliklerini taşıyorlarsa resimsel gelişim düzeylerinin normal olduğu kabul edilir. Çocuğun resminde bu dönemde olması gereken özellikler yok ise hala bir önceki dönem özelliklerini gösteriyorsa resimsel gelişimin alt düzeyde olduğu söylenir. Yaşına rağmen resimleri daha üst dönem özelliklerini taşıyorsa resimsel gelişim düzeyi olması gerekenin (normalin) üzerindedir yani gelişimi üst düzeydedir. Oranların toplamına bakıldığında da grubun şematik dönem özellikleri taşıma oranı %66,17, taşıyama oranı ise %33,82’dir. Yani büyük çoğunluğun resimsel gelişimi normal ya da üst düzeydedir (Özkaya, 2007).” Özkaya’nın bu tezinde çizgisel gelişim evrelerinde resimleri değerlendirirken resimsel gelişim aşamalarının alt düzeyde mi, üst düzeyde mi olduğu hususunda tespitlerde bulunmuştur.

Öğr. Gör. Aysel Derya TANAY ÖZTÜRK’ün Prof. Dr. Serap BUYURGAN danışmanlığında yapmış olduğu araştırma sonucunda; oyun konulu resimlerin, resim değerlendirme kriterlerine bakıldığında, teknolojiden faydalanan 7-9 yaş grubu çocukların, teknolojiden faydalanmayan 7-9 yaş grubu çocuklara göre resimlerinde teknolojiyi daha fazla yansıttıkları görülmektedir.

Teknolojiden faydalanan çocukların resimlerinde daha zengin şemalar kullandıkları ve objeleri istedikleri renklerde boyadıkları sonucuna varılmaktadır. Bu kriterlerin yanında teknolojiden faydalanan çocukların faydalanmayan çocuklara oranla daha özgün çizimler yaptıkları incelenmiştir (Öztürk, 2021) .

Araştırma sonuçları teknolojinin çocuk resimleri üzerindeki etkisini ortaya koymuş ve teknolojinin çocuk resimlerindeki özgünlük konusunda olumlu yönde katkı sağladığını göstermiştir.

Araştırmanın kapsamı ile alakalı olarak Türkiye’de yayınlanan çocuk ve sanattan bahseden kitaplarda da çocuk ve sanata dair bilgilendirmelerden, sanatın anlamı ve düşünme yöntemlerinden, eleştirel sanat yöntemlerinden, sanatsal gelişim evrelerinin aşamalarından, çocuğun sanatsal gelişiminden, çocuğun gelişimi ile ilgili gelişimsel analiz yöntemlerinden, çocuğun psikolojik testlerinde kullanılan resimsel analiz yöntemlerinden, okul öncesi çocuk resimlerinin özelliklerinden, çocuğun sanatsal öğretiminden bahsedilmiştir. Kaynakçada kullanılan kitap ve yayınlardan bu hususlarla ilgili ayrıntılı bilgi edinilebilir.

BÖLÜM 3

3.YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, çok sayıda elamandan oluşan evrende, bu evren hakkında bir yargıya varabilmek için evrenin tümü ya da bir kısmı üzerinden yapılan tarama düzenlemeleridir. Betimleyici araştırmalar belirli bir ilişki durumunu tanımlar.

Betimsel analiz; önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi bulguların tanımlanması tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren analiz yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek 2011).

Betimsel araştırmalar; varsayımları test etmek ya da bazı soruların cevaplarını verebilmek için veri toplayarak yürütülür. Veriler toplanırken bilimsel düzenlemeler yapılır. Çalışmada yer alanların hâlihazır durumuna ilişkin varsayımları test etmek veya soruları cevaplamak için veri toplamayı kapsar (Arlı ve Nazik, 2001).

3.2 Çalışma Grubu / Çalışma Belgesi

3.2.1 Çalışma Grubu

Araştırmada iki Çalışma Grubu kullanılmıştır.

1- Alan Akademisyenleri;

Prof. Dr. Burçin TÜRKCAN, Öğretim Görevlisi Kazım ARTUT, Doç. Dr. Ayben KAYNAR TANIR, Dr. Öğretim Üyesi Burcu AKHUN olmuştur.

2- Öğretmenler;

a) Resim Öğretmenleri

Emekli Resim Öğretmeni Gülseren TARHAN, Görsel Sanatlar Öğretmeni Tutku AŞKUN, Görsel Sanatlar Öğretmeni Suzan ÖZSOY CERAN olmuştur.

b) Okulöncesi Öğretmenleri

Gülay HASDEMİR olmuştur.

3.2.2 Çalışma Belgesi

Araştırmada Çalışma Belgesi olarak; Türkiye’deki 4-9 yaş çocukların katıldığı ulusal resim yarışmaları için yaptıkları resimleri, ulusal çocuk resim sergilerindeki resimleri, kreş ve ilkokullardaki çocukların yaptığı resimleri, okul sergilerindeki resimleri, Ankara, Bolu, Düzce, Hatay, İstanbul, Kayseri, Konya gibi illerde yaşayan araştırmacının sosyal çevresindeki çocukların bireysel çalışma olarak yaptığı resimleri ve Türkiye’nin birçok ilinden ulusal dergilere gönderilen özellikle de TÜBİTAK dergisine gönderilmiş olan resimleri kapsamaktadır. Derlenen 900 civarı çocuk resmi arasından değerlendirmeye tabi tutulan 219 resimden oluşmaktadır.

Çocukların kendi yaptıkları resimlerin yanı sıra demografik içerikli oluşturulan (yaş, cinsiyet) ölçek çalışma belgesini oluşturmakta olup çalışmanın konusu olan Türkiye örneği değerlendirilmiştir.

Literatür taraması yapılarak araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuş, Lowenfeld’in çizgisel gelişim evreleri uzman görüşleri sonucunda ölçek haline getirilmiştir. Derlenen resimler oluşturulan ölçek çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Lowenfeld’in 1965 yılında belirlemiş olduğu çizgisel gelişim evreleri 4-9 yaş çocuk resimlerini değerlendirmek amaçlı oluşturulan ölçekte resimler değerlendirilmeye başlandığında; her bir yaş grubu çocuk resimlerinin bir üst yaş grubu çocuk resimlerinin özelliğini gösterdiği tespit edildiğinden, 9 yaş grubu çocuk resimlerinin de değerlendirilirken üst yaş grubu özellikler gösterdiği tespit edildiğinden 10 yaş çocuk resimlerinin özelliklerinin eklenmesi uygun görülerek oluşturulan ölçek ölçüt alınarak değerlendirme yapılmıştır.

Bu kapsamda;

4 yaş için 32 adet resim araştırmacının çevresinden,

5 yaş için 37 adet resimden 4 adet ulusal dergi, 33 adet resim araştırmacının çevresinden,

6 yaş için 35 adet resimden 5 adet ulusal dergi, 30 adet resim araştırmacının çevresinden,

7 yaş için 35 adet resimden 24 adet ulusal dergi, 12 resim araştırmacının çevresinden,

8 yaş için 40 adet resimden 21 adet ulusal dergi, 19 adet araştırmacının çevresinden,

9 yaş için 40 adet resimden 29 adet ulusal dergi, 11 adet araştırmacının çevresinden toplanarak ulaşılabilen 219 adet çocuk resmi derlenmiş ve belirlenen ölçek üzerinden değerlendirilmiş her bir yaş grubu için Lowenfeld'in çizgisel gelişim evreleri temel kıstas alınarak betimsel analize tabi tutulmuştur.

3.3 Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında ilk olarak çocuk, gelişim, sanatsal gelişim evreleri, sanatsal gelişim ile ilgili yerli ve yabancı kaynak taraması yapılmıştır. 2000'li yıllarda yapılmış olan 4-9 yaş grubundaki kreş ve ilkokul çocuklarının yapmış olduğu resimler toplanmış, Ankara, Bolu, Hatay, Kayseri, Düzce, Konya, İstanbul gibi illerde yaşayan araştırmacının sosyal çevresindeki çocuklardan resimler edinilmiş ve Türkiye'nin birçoğ ilinden bazı ulusal dergilere özellikle TÜBİTAK dergisine gönderilmiş olan çocuk resimleri derlenmiştir. Bu resimler seçilirken her bir resmin ayrı çocuk tarafından yapmasına özellikle dikkat edilmiştir.

Araştırmanın çalışmalarının başladığı tarihlerde Dünyada Covid19 Pandemisinin başlamasıyla birlikte uygulanan kapanmalardan kaynaklı okullardaki eğitime ara verilmesinden, pandemi tedbirleri kapsamında da online eğitimlere devam edilmesinden ötürü okullarda uygulama yapılamamıştır. Daha önce derlenen 900 civarı resim ile ilgili izinlerin de tamamlanamamasından ötürü araştırma 219 adet çocuğun yaptığı resimleri içeren sınırlı çalışma grubu ile gerçekteşirilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubu olan resim öğretmenleri ve alanında uzman akademisyenlere Lowenfeld'in çizgisel gelişim evrelerinde belirtmiş olduğu ve 4,5,6,7,8,9 yaş grubu çocuk resimleri özelliklerinin doğru sınıflandırılıp sınıflandırılmadığı hususu sorulmuş, sonrasında ihtiyaç olduğu için 10 yaş grubu özellikleri de eklenerek araştırmanın çalışma belgesi oluşturulmuştur.

Çocukların yaptıkları resimler, Lowenfeld'in belirlemiş olduğu çizgisel gelişim evrelerinin 4-10 yaş çocukların özelliklerinin sınıflandırılmış, resim öğretmenleri ve alanında uzman akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda son şekli verilen ölçek ile tek tek değerlendirilirken betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Ölçek literatürdeki yerli ve yabancı kaynaklar taranarak araştırmacı tarafından oluşturulmuş, daha sonra çalışma grubunda yer alan akademisyenlere ve öğretmenlere sorularak ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Gelen cevaplar doğrultusunda ölçme aracına son şekli verilmiştir.

- 4 yaş grubu için 11 özellik,
- 5 yaş grubu için 12 özellik,
- 6 yaş grubu için 12 özellik,
- 7 yaş grubu için 13 özellik,
- 8 yaş grubu için 12 özellik,
- 9 yaş grubu için 19 özellik
- 10 yaş grubu için 14 özellik saptanmıştır.

Resimler değerlendirilirken resmin sıra numarası, hangi yaşta ise 4Y (4 yaş), K-E (kız-erkek) şeklinde cinsiyeti de yazılmıştır. 1-4Y-K (1 numaralı resim 4 yaş kız)

Lowenfeld'in Çizgisel Gelişim Evrelerinden 4-10 Yaş Çocuk Resim Özelliklerinin Yaşlara Göre Sınıflandığı Ölçek

Tablo 2

Lowenfeld'in 1965 Yılında Belirlediği 4-10 Yaş Grubu Çizgisel Gelişim Aşamalarını Gösterir Ölçek

YAŞ	ÖZELLİKLERİ	1-4Y-K	2-4Y-E
CİNSİYET		K	E
4 YAŞ	Karalamalar: rastgele değildir.		
	Çizgiler: anlamlı şekillere benzetilebilir.		
	Baş yuvarlak şekildir.		
	İnsan figürü: kafa ve kafadan çıkan kollar bacaklar		
	Vücut oranları gerçek değildir. Çocuğa göre önemli organ büyük çizilir ya da çizilmez.		
	Kafa: yüz hatları kullanılmaya başlar. Gözler, burun nokta, ağız düz yatay çizgi şeklinde çizilir.		
	Beden: ikinci bir dairesel çizgi beden olarak çizilebilir.		
	Figür: insan, ev, hayvan figürlerine andırır şekiller çizmeye başlar.		
	Boyama: yatay ve dikey çizgiler ve büyük lekeler halindedir.		
	Renk seçimi: ana renkler olmak üzere parlak, canlı renklerdir.		
	Perspektif yoktur.		
5 YAŞ			
	Karalamalar: bilinçli çizgiye evrilir, resmin amacı vardır.		

(Devam ediyor)

Tablo 2 (Devam)

Lowenfeld'in 1965 Yılında Belirlediği 4-10 Yaş Grubu Çizgisel Gelişim Aşamalarını Gösterir Ölçek

YAŞ	ÖZELLİKLERİ	1-4Y-K	2-4Y-E
CİNSİYET		K	E
	En sevilen konu insan figürüdür. Kollar artık gövdeden çıkar.		
	Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.		
	İnsan figürü: kafa ve gövde şeklindedir. Kollar ve bacaklar gövdeden çıkar. Gerçeğin şemasıdır.		
	Vücut: kollar ve bacaklar çizgi olarak parmaklı veya parmaksız çizilebilir.		
	Kafa: gözler, ağız, burun gerçeğe yakın kullanılabilir.		
	Figür: ilgisini çeken nesneleri çizmeye çalışır. Gerçek şemalar şeklindedir. Özellikle insan, ev, ağaç		
	Resimdeki düzen dağınıktır. 5 yaşın sonuna doğru yer çizgisinde toparlanır.		
	Boyama: yukarıdan aşağı, soldan sağa çizgiler şeklindedir. Konturlu resimlerin içini boyayabilir.		
	Renk seçimi: nesnenin gerçek rengi değil sevdiği, istediği rengi kullanır. Ana renklerden farklı renkler de kullanır.		
	Perspektif yoktur.		
	Kızlar, kendi gövdelerini yuvarlak, erkekleri kare çizerler.		
6 YAŞ			
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.		
	Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.		
	Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.		
	Boyun ve saç çizmeye başlar.		
	Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.		
	Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.		
	Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler de görülse de istediği gibi renklendirir.		
	Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.		
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.		
	Oran-orantı kavramı henüz gelişmemiştir.		
	Yer çizgisi vardır.		
	Ufuk çizgisi olabilir.		

(Devam ediyor)

Tablo 2 (Devam)

Lowenfeld'in 1965 Yılında Belirlediği 4-10 Yaş Grubu Çizgisel Gelişim Aşamalarını Gösterir Ölçek

YAŞ	ÖZELLİKLERİ	1-4Y-K	2-4Y-E
CİNSİYET		K	E
7 YAŞ			
	Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.		
	Kafa: yüz hatları gerçeğe yakın kullanılır. Çocuk, önemseydiği organları büyük, önemseydiklerini küçük çizer.		
	Figür: kendisini, yakın çevresini, ailesini ve arkadaşlarını çizer.		
	Figür: cinsiyet ayırımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.		
	Boyun ve saç çizer.		
	Figürler genellikle cepheden çizilir.		
	Yer çizgisi çizer, ufuk çizgisi görülebilir.		
	Kuşbakışı resim çizer.		
	Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.		
	Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür, canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.		
	Renk seçimi: canlı renkler ve gerçeğe yakın renkler seçilir.		
	Gizli perspektif etkileri görülür.		
	Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.		
8 YAŞ			
	Çizgiler bilinçlidir. Şemalar gerçeğe uygun görülmeye başlanır.		
	İnsan figürü: kafa, gövde, kol ve bacaklar birbirine düzgün bağlanmıştır.		
	İnsan figürü: profilden çizilme ortaya çıkar.		
	El ayaklar ayrıntılı çizilir.		
	Vücut parçaları orantılı çizilir.		
	Yer ve ufuk çizgisi görülür.		
	İnsan, araba, ağaç gibi nesneler birbiriyle ilişkilendirilerek çizilir.		
	Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.		
	Renk seçimi: gerçeğe uygun, fakat isterse farklı renklerde boyayabilir.		
	Kuşbakışı çizimler görülebilir.		
	Resimde derinlik oluşmaya başlar.		
	Görsel gerçeklik oluşmaya başlar.		

(Devam ediyor)

Tablo 2 (Devam)

Lowenfeld'in 1965 Yılında Belirlediği 4-10 Yaş Grubu Çizgisel Gelişim Aşamalarını Gösterir Ölçek

YAŞ	ÖZELLİKLERİ	1-4Y-K	2-4Y-E
CİNSİYET		K	E
9 YAŞ			
	Şemalar oturmuştur.		
	Figürler gerçekçidir.		
	İnsan figürü: gerçeğe uygun çizilir.		
	İnsan figürü: konusuna göre profilden de çizilebilir.		
	El ve ayakların şeması oturmuştur.		
	Vücut parçaları orantılı çizilir.		
	Yer ve ufuk çizgisi kullanır.		
	Resmin konusu vardır.		
	Nesneler arasında bağlantılı çizim yapılır.		
	Gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir.		
	Resimde derinlik etkileri görülür.		
	Perspektif oluşmuştur.		
	Ufuk çizgisi yer çizgisiyle birleşir. Genellikle ufuk çizgisinde bulutlar ve m şeklinde kuşlar bulunur.		
	Ufuk çizgisine gidilirken figürler büyük küçük şeklinde ayrılabilir.		
	Beden, kendi bedenini ve karşı cinsin bedenini fark ettiği görülür.		
	Duygusal içeriği olan imgesel betimlemelere ilgi duyar.		
	Resimleri ayrıntılı çizer.		
	Oran-orantı kavramının gelişmeye başladığı görülür.		
	Kızlar (bebek, çiçek, kıyafet, kadın, bahçe) ve erkekler (araba, uçak, savaş, asker) konu seçiminde resimlerinde ayrılırlar.		
10 YAŞ			
	Figürler gerçekçidir.		
	Figürlerdeki ayrıntılar iyice belirginleşir.		
	Duruma göre figür cepheden ya da profilden çizilir.		
	Resmin konusu ayrıntılı anlatılır.		
	Toplumsal olarak birey olduğunu farkındalığını resimlerinde yansıtır.		
	Duygusal içerikli anlatımları vardır.		
	Oran-orantı gelişmiştir.		
	Moda olan figürleri resimlerine entegre eder.		
	Cinsiyet nettir.		
	Yer ve ufuk çizgisi kullanır.		
	Renk uyumu vardır ve renkler gerçekçidir.		
	Estetik kaygı belirginleşir.		
	Perspektif oluşmuştur.		
	Boyama tonlamalı geçişli gerçekçidir.		

3.4 Verilerin Çözümlemesi

Araştırmadaki 4-9 yaş çocukların yapmış olduğu resimler Lowenfeld'in çizgisel gelişim aşamalarına göre belirlenen ölçek doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu ölçekte Lowenfeld'in belirlemiş olduğu özellikler yaşlarına göre sınıflandırılmıştır.

Bu ölçekte:

4 yaş grubu için 11 özellik,

5 yaş grubu için 12 özellik,

6 yaş grubu için 12 özellik,

7 yaş grubu için 13 özellik,

8 yaş grubu için 12 özellik,

9 yaş grubu için 19 özellik,

10 yaş grubu için 14 özellik saptanmıştır.

4-9 yaş çocuklarının serbest konulu yapmış olduğu resimler içeriğinde insan, hayvan, ev ya da ağaç gibi figürlerin olmasına dikkat edilerek seçilmeye çalışılmıştır. Resimler değerlendirilirken sıralama numarası verilen resme cinsiyet ve yaş yazılmıştır. Excel tablosunda listelenen özelliklerden resimde görülen özellik işaretlenmiş, görülmeyen özellikse boş bırakılmıştır. Resim üst ya da alt yaş grubu özellikleri taşıyor ise o özellikler de işaretlenerek inceleme tamamlanmıştır.

Ölçekte bulunan her yaş grubundaki her bir madde tek tek cinsiyetlerine göre de sayısal veri olarak tespit edilmiştir.

Bu doğrultuda Lowenfeld'in 1965 yılında belirlemiş olduğu çizgisel gelişim özelliklerine göre 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'deki 4-9 yaş arası çocuk resimlerinin benzerlik ve farklılıklarının betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmesi yapılmıştır. Betimsel analiz; önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren analiz yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Değerlendirme yapılırken başlangıçta belirlenen amaçlar ve alt amaçlar doğrultusunda veriler çözümlenmiş ve raporlaştırılmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Türkiye’deki 4-9 yaş çocukların sanatsal gelişim aşamalarının Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzerlikleri nelerdir?

Sorusuna cevap olarak aşağıda belirtilen yaş gruplarına ait çocuk resimlerinde mutlaka bulunan özellikler görülmektedir.

4 yaş resimlerin Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzer özellikleri

4 yaş grubunda incelenen 21’ini kız, 11’ini erkek çocuğun yapmış olduğu 32 adet resim araştırmacı tarafından Lowenfeld’in çizgisel gelişim evrelerine göre incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 3

4 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
4 YAŞ	Karalamalar: rastgele değildir.	20	10
	Çizgiler: anlamlı şekillere benzetilebilir.	21	10
	Baş yuvarlak şekildir.	16	9
	İnsan figürü: kafa ve kafadan çıkan kollar bacaklar şeklinde çizilebilir.	4	1
	Vücut oranları gerçek değildir. Çocuğa göre önemli organ büyük çizilir ya da çizilmez.	12	4
	Kafa: yüz hatları kullanılmaya başlar. Gözler, burun nokta, ağız düz yatay çizgi şeklinde çizilir.	17	9
	Bedensel: ikinci bir dairesel çizgi beden olarak çizilebilir.	5	2
	Figür: insan, ev, hayvan figürlerine andırır şekiller çizmeye başlar.	21	7
	Boyama: yatay ve dikey çizgiler ve büyük lekeler halindedir.	21	5
	Renk seçimi: ana renkler olmak üzere parlak, canlı renklerdir.	12	4
	Perspektif yoktur.	21	10

Yukarıda belirtilen gözlemlerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Karalamalar: rastgele değildir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 20 kız öğrenciye, 10 erkek öğrenciye ait resimlerde yapılan karalamaların rastgele değildir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Çizgiler: anlamlı şekillere benzetilebilir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 21 kız öğrenciye, 10 erkek öğrenciye ait resimlerdeki çizgiler anlamlı şekillere benzetilebilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu yalnızca bir öğrencinin uymadığı görülmüştür.

- **Baş yuvarlak şekildir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 16 kız öğrenciye, 9 erkek öğrenciye ait resimlerdeki baş şekli yuvarlaktır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan figürü: kafa ve kafadan çıkan kollar bacaklar şeklinde çizilebilir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 4 kız öğrenciye, 1 erkek öğrenciye ait resimlerdeki insan figüründeki kafa ve kafadan çıkan kollar bacaklar şeklindedir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut oranları gerçek değildir. Çocuğa göre önemli organ büyük çizilir ya da çizilmez.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 12 kız öğrenciye, 4 erkek öğrenciye ait resimlerdeki insan figüründeki vücut oranları gerçek değildir ve çocuğa göre önemli organ büyük çizilir ya da hiç çizilmez betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kafa: yüz hatları kullanılmaya başlar. Gözler, burun nokta, ağız düz yatay çizgi şeklinde çizilir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 17 kız öğrenciye, 9 erkek öğrenciye ait resimlerdeki figürdeki kafa: yüz hatları kullanılmaya başlar. Gözler, burun nokta, ağız düz yatay çizgi şeklinde çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Beden: ikinci bir dairesel çizgi beden olarak çizilebilir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 5 kız öğrenciye, 2 erkek öğrenciye ait resimlerdeki figürdeki bedende ikinci bir dairesel çizgi beden olarak çizilebilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: insan, ev, hayvan figürlerine andırır şekiller çizmeye başlar.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 21 kız öğrenciye, 7 erkek öğrenciye ait resimlerdeki figürleri insan, ev hayvan figürlerini andırır şekilde çizilmeye başlar betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: yatay ve dikey çizgiler ve büyük lekeler halindedir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 21 kız öğrenciye, 5 erkek öğrenciye ait resimlerdeki boyama yatay ve dikey çizgiler ve büyük lekeler halindedir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: ana renkler olmak üzere parlak, canlı renklerdir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 12 kız öğrenciye, 4 erkek öğrenciye ait resimlerdeki renk seçimi ana renkler olmak üzere parlak, canlı renklerdir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Perspektif yoktur.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 21 kız öğrenciye, 10 erkek öğrenciye ait resimlerde perspektif yoktur betimlemesiyle uyum içinde olduğu geri kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

5 yaş resimlerin Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzer özellikleri

5 yaş grubunda incelenen 27'sini kız, 10'unu erkek çocuğun yapmış olduğu 37 adet resim araştırmacı tarafından Lowenfeld'in çizgisel gelişim evrelerine göre incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 4

5 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
5 YAŞ			
	Karalamalar: bilinçli çizgiye evrilir, resmin amacı vardır.	26	10
	En sevilen konu insan figürüdür. Kollar artık gövdeden çıkar.	18	6
	Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.	12	5
	İnsan figürü: kafa ve gövde şeklindedir. Kollar ve bacaklar gövdeden çıkar. Gerçeğin şemasıdır.	18	4
	Vücut: kollar ve bacaklar çizgi olarak parmaklı veya parmaksız çizilebilir.	14	3

(Devam ediyor)

Tablo 4 (Devam)

5 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
	Kafa: gözler, ağız, burun gerçeğe yakın kullanılabilir.	24	5
	Figür: ilgisini çeken nesneleri çizmeye çalışır. Gerçek şemalar şeklindedir. Özellikle insan, ev, ağaç	24	9
	Resimdeki düzen dağınıktır. 5 yaşın sonuna doğru yer çizgisinde toparlanır.	25	7
	Boyama: yukarıdan aşağı, soldan sağa çizgiler şeklindedir. Konturlu resimlerin içini boyayabilir.	21	8
	Renk seçimi: nesnenin gerçek rengi değil sevdiği, istediği rengi kullanır. Ana renklerden farklı renkler de kullanır.	22	6
	Perspektif yoktur.	23	7
	Kızlar, kendi gövdelerini yuvarlak, erkekleri kare çizerler.	2	1

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- Karalamalar: bilinçli çizgiye evrilir, resmin amacı vardır.

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 26 kız öğrenciye, 10 erkek öğrenciye ait resimlerde karalamalar bilinçli çizgiye evrilir ve resmin amacı vardır betimlemesiyle uyum içinde olduğu yalnızca bir öğrencinin uymadığı görülmüştür.

- En sevilen konu insan figürüdür. Kollar artık gövdeden çıkar.

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 18 kız öğrenciye, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde en sevilen konu insan figürüdür. Kollar artık gövdeden çıkar betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 12 kız öğrenciye, 5 erkek öğrenciye ait resimlerde Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- İnsan figürü: kafa ve gövde şeklindedir. Kollar ve bacaklar gövdeden çıkar. Gerçeğin şemasıdır.

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 18 kız öğrenciye, 4 erkek öğrenciye ait resimlerdeki insan figürü kafa ve gövde şeklindedir. Kollar ve bacaklar gövdeden çıkar. Gerçeğin şemasıdır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut: kollar ve bacaklar çizgi olarak parmaklı veya parmaksız çizilebilir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 14 kız öğrenciye, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde vücutta kollar ve bacaklar çizgi olarak parmaklı ve parmaksız çizilebilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kafa: gözler, ağız, burun gerçeğe yakın kullanılabilir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 24 kız öğrenciye, 5 erkek öğrenciye ait resimlerde kafa: gözler, ağız, burun gerçeğe yakın kullanılabilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: ilgisini çeken nesneleri çizmeye çalışır. Gerçek şemalar şeklindedir. Özellikle insan, ev, ağaç...**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 24 kız öğrenciye, 9 erkek öğrenciye ait resimlerde figür: ilgisini çeken nesneleri çizmeye çalışır. Gerçek şemalar şeklindedir. Özellikle insan, ev, ağaç betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimdeki düzen dağıktır. 5 yaşın sonuna doğru yer çizgisinde toparlanır.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 25 kız öğrenciye, 7 erkek öğrenciye ait resimlerde düzen dağıktır ve 5 yaşın sonuna doğru yer çizgisinde betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: yukarıdan aşağı, soldan sağa çizgiler şeklindedir. Konturlu resimlerin içini boyayabilir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 21 kız öğrenciye, 8 erkek öğrenciye ait resimlerdeki boyama: yukarıdan aşağı, soldan sağa çizgiler şeklindedir. Konturlu resimlerin içini boyayabilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: nesnenin gerçek rengi değil sevdiği, istediği rengi kullanır. Ana renklerden farklı renkleri de kullanır.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 22 kız öğrenciye, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde renk seçimi: nesnenin gerçek rengi değil sevdiği, istediği rengi kullanır. Ana renklerden farklı renkleri de kullanır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Perspektif yoktur.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 23 kız öğrenciye, 7 erkek öğrenciye ait resimlerde perspektif yoktur betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kızlar, kendi gövdelerini yuvarlak, erkekleri kare çizerler.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 2 kız öğrenciye, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde kızlar kendi gövdelerini yuvarlak, erkekleri kare çizerler betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

6 yaş resimlerin Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzer özellikleri

6 yaş grubunda incelenen 20'sini kız, 15'ini adetini erkek çocuğun yapmış olduğu 35 adet resim araştırmacı tarafından Lowenfeld'in çizgisel gelişim evrelerine göre incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 5

6 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
6 YAŞ			
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.	18	15
	Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.	16	10
	Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.	11	10
	Boyun ve saç çizmeye başlar.	9	
	Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.	3	2
	Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.	15	3
	Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler görülse de istediği gibi renklendirir.	8	3
	Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.	12	4
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.	8	2
	Oran-orantı kavramı henüz gelişmemiştir.		
	Yer çizgisi vardır.	17	5
	Ufuk çizgisi olabilir.	14	1

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 18 kız öğrenciye, 15 erkek öğrenciye ait resimlerde figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun,

parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 16 kız öğrenciye, 10 erkek öğrenciye ait resimlerde vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 11 kız öğrenciye, 10 erkek öğrenciye ait resimlerde kafaya cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyun ve saç çizmeye başlar.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 9 kız öğrenciye ait resimlerde boyun ve saç çizmeye başlar betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür

- **Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 3 kız öğrenciye, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde beden karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 15 kız öğrenciye, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler görülse de istediği gibi renklendirir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 8 kız öğrenciye, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde renk seçimi gerçeğe uygun seçimler görülse de istediği gibi renklendirir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 12 kız öğrenciye, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 8 kız öğrenciye, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer çizgisi vardır.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 17 kız öğrenciye, 5 erkek öğrenciye ait resimlerde yer çizgisi vardır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Ufuk çizgisi olabilir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 14 kız öğrenciye, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde ufuk çizgisi olabilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

7 yaş resimlerin Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzer özellikleri

7 yaş grubunda incelenen 20'sini kız, 15'ini erkek çocuğun yapmış olduğu 35 adet resim araştırmacı tarafından Lowenfeld'in çizgisel gelişim evrelerine göre incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 6

7 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
7 YAŞ			
	Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.	20	12
	Kafa: yüz hatları gerçeğe yakın kullanılır. Çocuk, önemseddiği organları büyük, önemsemediklerini küçük çizer.	18	12
	Figür: kendisini, yakın çevresini, ailesini ve arkadaşlarını çizer.	8	4
	Figür: cinsiyet ayırımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.	13	6
	Boyun ve saç çizer.	14	9
	Figürler genellikle cepheden çizilir.	17	12
	Yer çizgisi çizer, ufuk çizgisi görülebilir.	11	7

(Devam ediyor)

Tablo 6 (Devam)

7 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
	Kuşbakışı resim çizer.		1
	Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.	16	13
	Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür. Canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.	20	13
	Renk seçimi: canlı renkler ve gerçeğe yakın renkler seçilir.	12	7
	Gizli perspektif etkileri görülür.	4	2
	Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.	2	

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 20 kız öğrenciye, 12 erkek öğrenciye ait resimlerde vücut oranları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Kafa: yüz hatları gerçeğe yakın kullanılır. Çocuk, önemsemediği organları büyük, önemsemediklerini küçük çizer.

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 18 kız öğrenciye, 12 erkek öğrenciye ait resimlerde kafa: yüz hatları gerçeğe yakın kullanılır. Çocuk, önemsemediği organları büyük, önemsemediklerini küçük çizer betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Figür: kendisini, yakın çevresini, ailesini ve arkadaşlarını çizer.

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 8 kız öğrenciye, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde figür: kendisini, yakın çevresini, ailesini ve arkadaşlarını çizer betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir neler çizer.

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 13 kız öğrenciye, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir neler çizer betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyun ve saç çizer.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 14 kız öğrenciye, 9 erkek öğrenciye ait resimlerde boyun ve saç çizer betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figürler genellikle cepheden çizilir.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 17 kız öğrenciye, 12 erkek öğrenciye ait resimlerde figürler genellikle cepheden çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer çizgisi çizer, ufuk çizgisi görülebilir.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 11 kız öğrenciye, 7 erkek öğrenciye ait resimlerde figürler genellikle cepheden çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kuşbakışı resim çizer.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden sadece 1 erkek öğrenciye ait resimde kuşbakışı resim çizer betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 16 kız öğrenciye, 13 erkek öğrenciye ait resimlerde kompozisyon belirlidir, çevreyi gözlem artar, çevrenin ilişkilerini de çizer betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür. Canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 20 kız öğrenciye, 13 erkek öğrenciye ait resimlerde boyama: gerçeğe yakın boyama görülür. Canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: canlı renkler ve gerçeğe yakın renkler seçilir.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 12 kız öğrenciye, 7 erkek öğrenciye ait resimlerde renk seçimi: canlı renkler ve gerçeğe yakın renkler seçilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Gizli perspektif etkileri görülür.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 4 kız öğrenciye, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde gizli perspektif etkileri görülür betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 2 kız öğrenciye ait resimlerde resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

8 yaş resimlerin Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzer özellikleri

8 yaş grubunda incelenen 28'sini kız, 12'sini erkek çocuğun yapmış olduğu 40 adet resim araştırmacı tarafından Lowenfeld'in çizgisel gelişim evrelerine göre incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 7

8 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
8 YAŞ			
	Çizgiler bilinçlidir. Şemalar gerçeğe uygun görülmeye başlanır.	23	12
	İnsan figürü: kafa, gövde, kol ve bacaklar birbirine düzgün bağlanmıştır.	24	10
	İnsan figürü: profilden çizilme ortaya çıkar.	11	7
	El ayaklar ayrıntılı çizilir.	20	8
	Vücut parçaları orantılı çizilir.	20	9
	Yer ve ufuk çizgisi görülür.	18	6
	İnsan, araba, ağaç gibi nesneler birbiriyle ilişkilendirilerek çizilir.	23	8
	Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.	25	10
	Renk seçimi: gerçeğe uygun, fakat isterse farklı renklerde boyayabilir.	26	10
	Kuşbakışı çizimler görülebilir.	8	3
	Resimde derinlik oluşmaya başlar.	22	8
	Görsel gerçeklik oluşmaya başlar.	26	12

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Çizgiler bilinçlidir. Şemalar gerçeğe uygun görülmeye başlanır.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 23 kız, 12 erkek öğrenciye ait resimlerde çizgiler bilinçlidir. Şemalar gerçeğe uygun görülmeye başlanır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan figürü: kafa, gövde, kol ve bacaklar birbirine düzgün bağlanmıştır.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 24 kız, 10 erkek öğrenciye ait resimlerde insan figürü: kafa, gövde, kol ve bacaklar birbirine düzgün bağlanmıştır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan figürü: profilden çizilme ortaya çıkar.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 11 kız, 7 erkek öğrenciye ait resimlerde insan figürü: profilden çizilme ortaya çıkar betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **El ayaklar ayrıntılı çizilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 20 kız, 8 erkek öğrenciye ait resimlerde el ayaklar ayrıntılı çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut parçaları orantılı çizilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 20 kız, 9 erkek öğrenciye ait resimlerde vücut parçaları orantılı çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer ve ufuk çizgisi görülür.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 18 kız, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde yer ve ufuk çizgisi görülür betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan, araba, ağaç gibi nesneler birbiriyle ilişkilendirilerek çizilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 23 kız, 8 erkek öğrenciye ait resimlerde insan, araba, ağaç gibi nesneler birbiriyle ilişkilendirilerek çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 25 kız, 10 erkek öğrenciye ait resimlerde boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: gerçeğe uygun, fakat isterse farklı renklerde boyayabilir.**

8 yaşı grubunda incelenen 40 resimden 26 kız, 10 erkek öğrenciye ait resimlerde renk seçimi: gerçeğe uygun, fakat isterse farklı renklerde boyayabilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Kuşbakışı çizimler görülebilir.

8 yaşı grubunda incelenen 40 resimden 8 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimler kuşbakışı çizimler görülebilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Resimde derinlik oluşmaya başlar.

8 yaşı grubunda incelenen 40 resimden 22 kız, 8 erkek öğrenciye ait resimlerde derinlik oluşmaya başlar betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Görsel gerçeklik oluşmaya başlar.

8 yaşı grubunda incelenen 40 resimden 26 kız, 12 erkek öğrenciye ait resimlerde görsel gerçeklik oluşmaya başlar betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

9 yaş resimlerin Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzer özellikleri

9 yaşı grubunda incelenen 33'ünü kız, 7'sini erkek çocuğun yapmış olduğu 40 adet resim araştırmacı tarafından Lowenfeld'in çizgisel gelişim evrelerine göre incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 8

9 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
9 YAŞ			
	Şemalar oturmuştur.	33	7
	Figürler gerçekçidir.	29	6
	İnsan figürü: gerçeğe uygun çizilir.	18	4
	İnsan figürü: konusuna göre profilden de çizebilir.	9	2
	El ve ayakların şeması oturmuştur.	18	3
	Vücut parçaları orantılı çizilir.	29	5
	Yer ve ufuk çizgisi kullanır.	23	4
	Resmin konusu vardır.	32	7
	Nesneler arasında bağlantılı çizim yapılır.	32	6

(Devam ediyor)

Tablo 8 (Devam)

9 Yaş Resimlerin Benzer Özellikleri

CİNSİYET		K	E
	Gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir.	30	5
	Resimde derinlik etkileri görülür.	24	5
	Perspektif oluşmuştur.	8	1
	Ufuk çizgisi yer çizgisiyle birleşir. Genellikle ufuk çizgisinde bulutlar ve m şeklinde kuşlar bulunur.	13	4
	Ufuk çizgisine gidilirken figürler büyük küçük şeklinde ayrılabilir.	7	2
	Beden, kendi bedenini ve karşı cinsin bedenini fark ettiği görülür.	9	2
	Duygusal içeriği olan imgesel betimlemelere ilgi duyar.	21	4
	Resimleri ayrıntılı çizer.	32	6
	Oran-orantı kavramının gelişmeye başladığı görülür.	21	6
	Kızlar (bebek, çiçek, kıyafet, kadın, bahçe) ve erkekler (araba, uçak, savaş, asker) konu seçiminde resimlerinde ayrılırlar.	25	4

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- Şemalar oturmuştur.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 33 kız, 7 erkek öğrenciye ait resimlerde şemalar oturmuştur betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Figürler gerçekçidir.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 29 kız, 6 erkek öğrenciye ait resimler figürler gerçekçidir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- İnsan figürü: gerçeğe uygun çizilir.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 18 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde insan figürü: gerçeğe uygun çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- İnsan figürü: konusuna göre profilden de çizebilir.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 9 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde insan figürü: konusuna göre profilden çizilebilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **El ve ayakların şeması oturmuştur.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 18 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde el ve ayakların şeması oturmuştur betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut parçaları orantılı çizilir.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 29 kız, 5 erkek öğrenciye ait resimde vücut parçaları orantılı çizilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer ve ufuk çizgisi kullanır.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 23 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde yer ve ufuk çizgisi kullanılır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resmin konusu vardır.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 32 kız, 7 erkek öğrenciye ait resimlerin konusu vardır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür Resmin konusu vardır.

- **Nesneler arasında bağlantılı çizim yapılır.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 32 kız, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde nesneler arasında bağlantılı çizim yapılır betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 30 kız, 5 erkek öğrenciye ait resimlerde gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimde derinlik etkileri görülür.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 24 kız, 5 erkek öğrenciye ait resimlerde gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Perspektif oluşmuştur.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 8 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde perspektif oluşmuştur betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Ufuk çizgisi yer çizgisiyle birleşir. Genellikle ufuk çizgisinde bulutlar ve m şeklinde kuşlar bulunur.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 13 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde ufuk çizgisi yer çizgisiyle birleşir. Genellikle ufuk çizgisinde bulutlar ve m şeklinde kuşlar bulunur betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Ufuk çizgisine gidilirken figürler büyük küçük şeklinde ayrılabilir.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 7 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde Ufuk çizgisine gidilirken figürler büyük küçük şeklinde ayrılabilir betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Beden, kendi bedenini ve karşı cinsin bedenini fark ettiği görülür.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 9 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde beden, kendi bedenini ve karşı cinsin bedeninin fark ettiği görülür betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Duygusal içeriği olan imgesel betimlemelere ilgi duyar.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 21 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde duygusal içeriği olan imgesel betimlemelere ilgi duyar betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimleri ayrıntılı çizer.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 32 kız, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde resimler ayrıntılı çizer betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Oran-orantı kavramının gelişmeye başladığı görülür.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 21 kız, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde oran-orantı kavramının gelişmeye başladığı görülür betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kızlar (bebek, çiçek, kıyafet, kadın, bahçe) ve erkekler (araba,uçak,savaş,asker) konu seçiminde resimlerinde ayrılırlar.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 25 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde kızlar (bebek, çiçek, kıyafet, kadın, bahçe) ve erkekler (araba,uçak,savaş,asker) konu seçiminde resimlerinde ayrılırlar betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

Değerlendirmeye tabi tutulan 219 çocuğun yaptığı resimlerin tamamında, Lowenfeld'in 1965 yılında belirlediği 4-9 yaş çizgisel gelişim evrelerinde belirtilen ve bulundukları yaş grubundaki özellikleri gösterdikleri görülmüştür. Çocukların yaptığı resimlerdeki farklılıkların ise bulundukları yaş grubundan bir üst yaş resim özelliklerini gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2. Türkiye'deki çocukların sanatsal gelişim aşamalarının Lowenfeld tarafından 1965 yılında belirlenen aşamalardan farklılıklar nelerdir?

Sorusu doğrultusunda resimlerdeki çizgisel gelişim evrelerindeki farklılıklar tespit edilip değerlendirilmiştir.

2-a) 4 yaş;

4 yaş olup görülen 5 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 4 yaş resimlerinden 32 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 4 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 8 tanesinin 5 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 9

4 Yaş Olup Görülen 5 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
5 YAŞ			
	Karalamalar: bilinçli çizgiye evrilir, resmin amacı vardır.	7	4
	En sevilen konu insan figürüdür. Kollar artık gövdeden çıkar.	12	6
	Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.	3	3
	İnsan figürü: kafa ve gövde şeklindedir. Kollar ve bacaklar gövdeden çıkar. Gerçeğin şemasıdır.	6	5
	Vücut: kollar ve bacaklar çizgi olarak parmaklı veya parmaksız çizilebilir.	10	1
	Kafa: gözler, ağız, burun gerçeğe yakın kullanılabilir.	4	1
	Figür: ilgisini çeken nesneleri çizmeye çalışır. Gerçek şemalar şeklindedir. Özellikle insan, ev, ağaç.	10	6
	Resimdeki düzen dağınıktır. 5 yaşın sonuna doğru yer çizgisinde toparlanır.	12	4

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Karalamalar: bilinçli çizgiye evrilir, resmin amacı vardır.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 7 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 5 yaş özelliklerinden “Karalamalar bilinçli çizgiye evrilir, resmin amacı vardır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **En sevilen konu insan figürüdür. Kollar artık gövdeden çıkar.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 12 kız, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde 5 yaş özelliklerinden “En sevilen konu insan figürüdür. Kollar artık gövdeden çıkar vardır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 3 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 5 yaş özelliklerinden “Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan figürü: kafa ve gövde şeklindedir. Kollar ve bacaklar gövdeden çıkar. Gerçeğin şemasıdır.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 6 kız, 5 erkek öğrenciye ait resimlerde 5 yaş özelliklerinden “İnsan figürü: kafa ve gövde şeklindedir. Kollar ve bacaklar gövdeden çıkar. Gerçeğin şemasıdır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut: kollar ve bacaklar çizgi olarak parmaklı veya parmaksız çizilebilir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 10 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 5 yaş özelliklerinden “Vücut: kollar ve bacaklar çizgi olarak parmaklı veya parmaksız çizilebilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kafa: gözler, ağız, burun gerçeğe yakın kullanılabilir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 4 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 5 yaş özelliklerinden “Kafa: gözler, ağız, burun gerçeğe yakın kullanılabilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: ilgisini çeken nesneleri çizmeye çalışır. Gerçek şemalar şeklindedir. Özellikle insan, ev, ağaç.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 10 kız, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde 5 yaş özelliklerinden “Figür: ilgisini çeken nesneleri çizmeye çalışır. Gerçek şemalar

şeklindedir. Özellikle insan, ev, ağaç.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Resimdeki düzen dağınıktır. 5 yaşın sonuna doğru yer çizgisinde toparlanır.

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 12 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 5 yaş özelliklerinden “Resimdeki düzen dağınıktır. 5 yaşın sonuna doğru yer çizgisinde toparlanır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

4 yaş olup görülen 6 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 4 yaş resimlerinden 32 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 4 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 10 tanesinin 6 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 10

4 Yaş Olup Görülen 6 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
6 YAŞ			
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.	3	6
	Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.	8	2
	Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.	7	2
	Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.	1	
	Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.	2	2
	Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler de görülse de istediği gibi renklendirir.	3	2
	Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.	2	3
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.	5	3
	Oran-orantı kavramı henüz gelişmemiştir.	10	3
	Yer çizgisi vardır.	7	3

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 3 kız öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 8 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 7 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden yalnızca 1 kız öğrenciye ait resimde 6 yaş özelliklerinden “Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 2 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler de görülse de istediği gibi renklendirir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 3 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler de görülse de istediği gibi renklendirir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 2 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 5 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Oran-orantı kavramı henüz gelişmemiştir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 10 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Oran-orantı kavramı henüz gelişmemiştir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer çizgisi vardır.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 7 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Yer çizgisi vardır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

4 yaş olup görülen 7 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 4 yaş grubundan 32 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 4 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 3 tanesinin 7 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 11

4 Yaş Olup Görülen 7 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
7 YAŞ			
	Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.	1	
	Gizli perspektif etkileri görülür.		1
	Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.	2	

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Gizli perspektif etkileri görülür.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden sadece 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Gizli perspektif etkileri görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.**

4 yaş grubunda incelenen 32 resimden 2 kız öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

Görsel 4, 4 Yaş Erkek Çocuk Resmi

Görsel 5, 4 Yaş Kız Çocuk Resmi

2-b) 5 yaş;

5 yaş olup görülen 6 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 5 yaş grubundan 37 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 5 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 11 tanesinin 6 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 12

5 Yaş Olup Görülen 6 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
6 YAŞ			
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.	5	1
	Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.	8	1
	Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.	9	1

(Devam ediyor)

Tablo 12 (Devam)

5 Yaş Olup Görülen 6 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
	Boyun ve saç çizmeye başlar.	9	
	Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.	3	2
	Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.	15	3
	Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler de görülse de istediği gibi renklendirir.	8	3
	Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.	12	4
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.	8	2
	Yer çizgisi vardır.	17	5
	Ufuk çizgisi olabilir.	14	1

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 5 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 8 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 9 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyun ve saç çizmeye başlar.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 9 kız öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Boyun ve saç çizmeye başlar.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 3 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 15 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler de görülse de istediği gibi renklendirir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 8 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler de görülse de istediği gibi renklendirir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 12 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 8 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer çizgisi vardır.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 17 kız, 5 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Yer çizgisi vardır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Ufuk çizgisi olabilir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 14 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 6 yaş özelliklerinden “Ufuk çizgisi olabilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

5 yaşı olup görülen 7 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 5 yaş grubundan 37 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 5 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 7 tanesinin 7 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 13

5 Yaşı Olup Görülen 7 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
7 YAŞ			
	Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.	1	
	Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.	1	
	Boyun ve saç çizer.	1	1
	Kuşbakışı resim çizer.	2	
	Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür, canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.	8	2
	Gizli perspektif etkileri görülür.	1	
	Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.	3	1

Yukarıda belirtilen gözlemlerde benzerlikler saptanmıştır.

- Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 7 yaş özelliklerinden “Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 7 yaş özelliklerinden “Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyun ve saç çizer.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 1 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Boyun ve saç çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kuşbakışı resim çizer.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 2 kız öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Kuşbakışı resim çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür, canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 8 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür, canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Gizli perspektif etkileri görülür.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 7 yaş özelliklerinden “Gizli perspektif etkileri görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.**

5 yaş grubunda incelenen 37 resimden 3 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

Görsel 6, 5 Yaş Erkek Çocuk Resmi

4

Görsel 7, 5 Yaş Kız Çocuk Resmi

2-c) 6 yaşı;

6 yaşı olup görülen 7 yaşı özellikleri

Araştırmacı tarafından 6 yaşı grubundan 35 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 6 yaşı özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 12 tanesinin 7 yaşı özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 14

6 Yaşı Olup Görülen 7 Yaşı Özellikleri

CİNSİYET		K	E
7 YAŞ			
	Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.	2	
	Kafa: yüz hatları gerçeğe yakın kullanılır. Çocuk, önemseydiği organları büyük, önemsemediklerini küçük çizer.	1	1
	Figür: kendisini, yakın çevresini, ailesini ve arkadaşlarını çizer.	4	1
	Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.	5	5
	Boyun ve saç çizer.	4	1
	Figürler genellikle cepheden çizilir.	5	3
	Kuşbakışı resim çizer.	1	4
	Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artır. Çevrenin ilişkilerini de çizer.	4	3
	Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür, canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.	5	11
	Renk seçimi: canlı renkler ve gerçeğe yakın renkler seçilir.		1
	Gizli perspektif etkileri görülür.		2
	Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.	6	8

Yukarıda belirtilen gözlemlerde benzerlikler saptanmıştır.

- Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.

6 yaşı grubunda incelenen 35 resimden 2 kız öğrenciye ait resimlerde 7 yaşı özelliklerinden “Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kafa: yüz hatları gerçeğe yakın kullanılır. Çocuk, önemsemediği organları büyük, önemsemediklerini küçük çizer.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 1 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Kafa: yüz hatları gerçeğe yakın kullanılır. Çocuk, önemsemediği organları büyük, önemsemediklerini küçük çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: kendisini, yakın çevresini, ailesini ve arkadaşlarını çizer.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 4 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Figür: kendisini, yakın çevresini, ailesini ve arkadaşlarını çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 5 kız, 5 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyun ve saç çizer.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 4 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Boyun ve saç çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figürler genellikle cepheden çizilir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 5 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Figürler genellikle cepheden çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kuşbakışı resim çizer.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 1 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Kuşbakışı resim çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 4 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür, canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 5 kız, 11 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür, canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: canlı renkler ve gerçeğe yakın renkler seçilir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden sadece 1 erkek öğrenciye ait resimde 7 yaş özelliklerinden “Renk seçimi: canlı renkler ve gerçeğe yakın renkler seçilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Gizli perspektif etkileri görülür.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Gizli perspektif etkileri görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.**

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden 6 kız, 8 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

6 yaş olup görülen 8 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 6 yaş grubundan 35 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 6 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 1 tanesinin 8 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 15

6 Yaş Olup Görülen 8 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
8 YAŞ			
	Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.	1	

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Boyama:** süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.

6 yaş grubunda incelenen 35 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

Görsel 8, 6 Yaş Kız Çocuk Resmi

Görsel 9, 6 Yaş Erkek Çocuk Resmi

2-d) 7 yaşı;

7 yaşı olup görülen 5 yaşı özellikleri

Araştırmacı tarafından 7 yaşı grubundan 35 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 7 yaşı özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 1 tanesinin 5 yaşı özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 16

7 Yaşı Olup Görülen 5 Yaşı Özellikleri

CİNSİYET		K	E
5 YAŞ			
	Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.	1	

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.**

7 yaşı grubunda incelenen 35 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 5 yaşı özelliklerinden “Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

7 yaşı olup görülen 8 yaşı özellikleri

Araştırmacı tarafından 7 yaşı grubundan 35 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 7 yaşı özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 11 tanesinin 8 yaşı özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 17

7 Yaş Olup Görülen 8 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
8 YAŞ			
	Çizgiler bilinçlidir. Şemalar gerçeğe uygun görülmeye başlanır.	4	3
	İnsan figürü: kafa, gövde, kol ve bacaklar birbirine düzgün bağlanmıştır.	9	3
	İnsan figürü: profilden çizilme ortaya çıkar.	5	2
	El ayaklar ayrıntılı çizilir.	4	2
	Vücut parçaları orantılı çizilir.	2	4
	Yer ve ufuk çizgisini görülür.	1	4
	İnsan, araba, ağaç gibi nesneler birbiriyle ilişkilendirerek çizilir.	11	6
	Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.	9	7
	Renk seçimi: gerçeğe uygun, fakat isterse farklı renklerde boyayabilir.	1	
	Kuşbakışı çizimler görülebilir.	12	9
	Resimde derinlik oluşmaya başlar.	14	9

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Çizgiler bilinçlidir. Şemalar gerçeğe uygun görülmeye başlanır.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 4 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “Çizgiler bilinçlidir. Şemalar gerçeğe uygun görülmeye başlanır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan figürü: kafa, gövde, kol ve bacaklar birbirine düzgün bağlanmıştır.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 9 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “İnsan figürü: kafa, gövde, kol ve bacaklar birbirine düzgün bağlanmıştır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan figürü: profilden çizilme ortaya çıkar.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 5 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “İnsan figürü: profilden çizilme ortaya çıkar.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **El ayaklar ayrıntılı çizilir.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 4 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “El ayaklar ayrıntılı çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut parçaları orantılı çizilir.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 2 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “Vücut parçaları orantılı çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer ve ufuk çizgisini görülür.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 1 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “Yer ve ufuk çizgisini görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan, araba, ağaç gibi nesneler birbiriyle ilişkilendirerek çizilir.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 11 kız, 6 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “İnsan, araba, ağaç gibi nesneler birbiriyle ilişkilendirerek çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 9 kız, 7 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk seçimi: gerçeğe uygun, fakat isterse farklı renklerde boyayabilir.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden sadece 1 kız, öğrenciye ait resimde 8 yaş özelliklerinden “Renk seçimi: gerçeğe uygun, fakat isterse farklı renklerde boyayabilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kuşbakışı çizimler görülebilir.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 12 kız, 9 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “Kuşbakışı çizimler görülebilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimde derinlik oluşmaya başlar.**

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden 14 kız, 9 erkek öğrenciye ait resimlerde 8 yaş özelliklerinden “Resimde derinlik oluşmaya başlar.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

7 yaş olup görülen 9 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 7 yaş grubundan 35 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 7 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 1 tanesinin 9 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 18

7 Yaş Olup görülen 9 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
9 YAŞ			
	Resmin konusu vardır.	1	

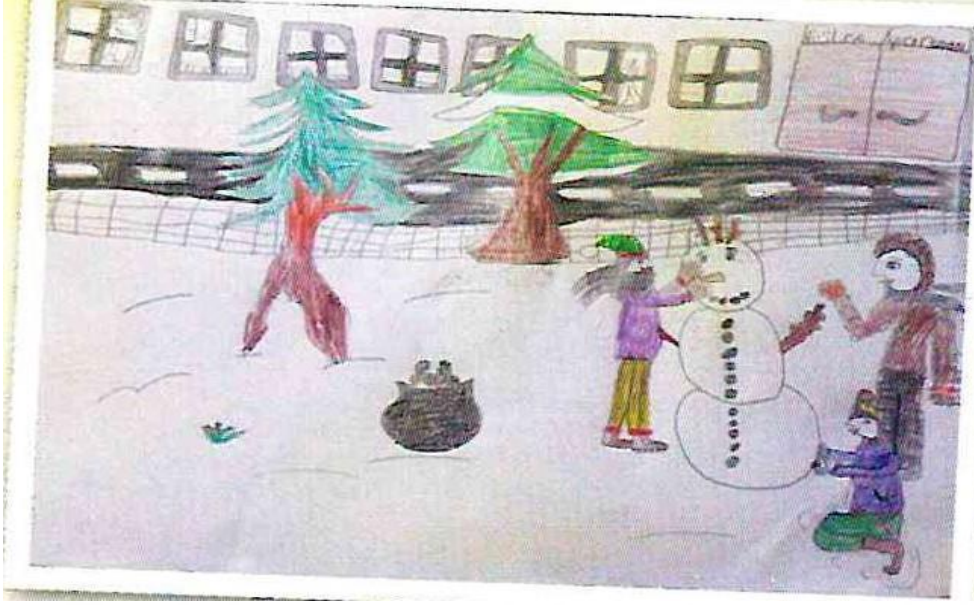
Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- Resmin konusu vardır.

7 yaş grubunda incelenen 35 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 9 yaş özelliklerinden “Resmin konusu vardır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

Görsel 10, 7 Yaş Erkek Çocuk Resmi

Görsel 11, 7 Yaş Kız Çocuk Resmi

2-e) 8 yaş;

8 yaş olup görülen 5 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 8 yaş grubundan 40 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 8 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 1 tanesinin 5 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 19

8 Yaş Olup Görülen 5 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
5 YAŞ			
	Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.		1

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 1 erkek öğrenciye ait resimde 5 yaş özelliklerinden “Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık

ve düzleme görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

8 yaş olup görülen 6 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 8 yaş grubundan 40 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 8 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 1 tanesinin 6 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 20

8 Yaş Olup Görülen 6 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
6 YAŞ			
	Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.		1

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 1 erkek öğrenciye ait resimde 6 yaş özelliklerinden “Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

8 yaş olup görülen 7 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 8 yaş grubundan 40 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 8 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 6 tanesinin 7 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 21

8 Yaş Olup Görülen 7 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
7 YAŞ			
	Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.	1	2
	Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.	1	
	Figürler genellikle cepheden çizilir.	6	4
	Yer çizgisi çizer, ufuk çizgisi görülebilir.	3	2
	Kuşbakışı resim çizer.	1	
	Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.	2	4

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 1 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 7 yaş özelliklerinden “Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figürler genellikle cepheden çizilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 6 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer çizgisi çizer, ufuk çizgisi görülebilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 3 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Yer çizgisi çizer, ufuk çizgisi görülebilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kuşbakışı resim çizer.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 7 yaş özelliklerinden “Kuşbakışı resim çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür.

- **Söz, konuşma baloncukları görülebilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 2 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 7 yaş özelliklerinden “Söz, konuşma baloncukları görülebilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

8 yaş olup görülen 9 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 8 yaş grubundan 40 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 8 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 18 tanesinin 9 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 22

8 Yaş Olup Görülen 9 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
9 YAŞ			
	Şemalar oturmuştur.	6	1
	Figürler gerçekçidir.	2	
	İnsan figürü: gerçeğe uygun çizilir.	1	1
	İnsan figürü: konusuna göre profilden de çizebilir.	1	
	El ve ayakların şeması oturmuştur.	2	
	Vücut parçaları orantılı çizilir.	2	1
	Yer ve ufuk çizgisi kullanır.	3	3
	Resmin konusu vardır.	17	7
	Nesneler arasında bağlantılı çizim yapılır.	18	1
	Gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir.	1	
	Resimde derinlik etkileri görülür.	3	1
	Perspektif oluşmuştur.	2	2
	Ufuk çizgisi yer çizgisiyle birleşir. Genellikle ufuk çizgisinde bulutlar ve m şeklinde kuşlar bulunur.	5	
	Ufuk çizgisine gidilirken figürler büyük küçük şeklinde ayrılabilir.	3	
	Duygusal içeriği olan imgesel betimlemelere ilgi duyar.	8	
	Resimleri ayrıntılı çizer.	3	

(Devam ediyor)

Tablo 22 (Devam)

8 Yaş Olup Görülen 9 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
	Oran-orantı kavramının gelişmeye başladığı görülür.	3	
	Kızlar (bebek, çiçek, kıyafet, kadın, bahçe) ve erkekler (araba,uçak,savaş,asker) konu seçiminde resimlerinde ayrılırlar.	2	

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- **Şemalar oturmuştur.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 6 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Şemalar oturmuştur.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Figürler gerçekçidir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 2 kız öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Figürler gerçekçidir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan figürü: gerçeğe uygun çizilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 1 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Şemalar oturmuştur.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **İnsan figürü: konusuna göre profilden de çizebilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 9 yaş özelliklerinden “İnsan figürü: konusuna göre profilden de çizebilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **El ve ayakların şeması oturmuştur.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 2 kız öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “El ve ayakların şeması oturmuştur.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Vücut parçaları orantılı çizilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 2 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Vücut parçaları orantılı çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer ve ufuk çizgisi kullanır.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 3 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Yer ve ufuk çizgisi kullanır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resmin konusu vardır.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 17 kız, 7 erkek öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Resmin konusu vardır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Nesneler arasında bağlantılı çizim yapılır.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 18 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Nesneler arasında bağlantılı çizim yapılır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 9 yaş özelliklerinden “Gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimde derinlik etkileri görülür.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 3 kız, 1 erkek öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Resimde derinlik etkileri görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Perspektif oluşmuştur.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 2 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Perspektif oluşmuştur.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Ufuk çizgisi yer çizgisiyle birleşir. Genellikle ufuk çizgisinde bulutlar ve m şeklinde kuşlar bulunur.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 5 kız öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Ufuk çizgisi yer çizgisiyle birleşir. Genellikle ufuk çizgisinde bulutlar ve m şeklinde kuşlar bulunur.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Ufuk çizgisine gidilirken figürler büyük küçük şeklinde ayrılabilir.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 3 kız öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Ufuk çizgisine gidilirken figürler büyük küçük şeklinde ayrılabilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Duygusal içeriği olan imgesel betimlemelere ilgi duyar.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 8 kız öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Duygusal içeriği olan imgesel betimlemelere ilgi duyar.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Resimleri ayrıntılı çizer.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 3 kız öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Resimleri ayrıntılı çizer.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Oran-orantı kavramının gelişmeye başladığı görülür**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 3 kız öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Oran-orantı kavramının gelişmeye başladığı görülür.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Kızlar (bebek, çiçek, kıyafet, kadın, bahçe) ve erkekler (araba,uçak,savaş,asker) konu seçiminde resimlerinde ayrılırlar.**

8 yaş grubunda incelenen 40 resimden 2 kız öğrenciye ait resimlerde 9 yaş özelliklerinden “Kızlar (bebek, çiçek, kıyafet, kadın, bahçe) ve erkekler (araba,uçak,savaş,asker) konu seçiminde resimlerinde ayrılırlar.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

Görsel 12, 8 Yaş Kız Çocuk Resmi

Görsel 13, 8 Yaş Erkek Çocuk Resmi

2-f) 9 yaş;

9 yaş olup görülen 10 yaş özellikleri

Araştırmacı tarafından 9 yaş grubundan 40 adet resim incelenmiş olup, bu incelenen resimlerin 9 yaş özelliklerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların 12 tanesinin 10 yaş özellikleri içerisinde olduğu saptanmış ve aşağıda verilmiştir.

Tablo 23

9 Yaş Olup Görülen 10 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
10 YAŞ			
	Figürler gerçekçidir.	3	
	Figürlerdeki ayrıntılar iyice belirginleşir.	19	4
	Duruma göre figür cepheden ya da profilden çizilir.	6	2
	Resmin konusu ayrıntılı anlatılır.	16	3
	Toplumsal olarak birey olduğunu farkındalığını resimlerinde yansıtır.	4	3
	Duygusal içerikli anlatımları vardır.	5	

(Devam ediyor)

Tablo 23 (Devam)

9 Yaş Olup Görülen 10 Yaş Özellikleri

CİNSİYET		K	E
	Oran-orantı gelişmiştir.	1	
	Moda olan figürleri resimlerine entegre eder.	7	2
	Cinsiyet nettir.	7	
	Yer ve ufuk çizgisi kullanır.	18	4
	Renk uyumu vardır ve renkler gerçekçidir.	18	4
	Estetik kaygı belirginleşir.	20	5

Yukarıda belirtilen gözeneklerde benzerlikler saptanmıştır.

- Figürler gerçekçidir.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 3 kız öğrenciye ait resimlerde 10 yaş özelliklerinden “Figürler gerçekçidir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Figürlerdeki ayrıntılar iyice belirginleşir.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 19 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimlerde 10 yaş özelliklerinden “Figürlerdeki ayrıntılar iyice belirginleşir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Duruma göre figür cepheden ya da profilden çizilir.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 6 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimlerde 10 yaş özelliklerinden “Duruma göre figür cepheden ya da profilden çizilir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Resmin konusu ayrıntılı anlatılır.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 16 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 10 yaş özelliklerinden “Resmin konusu ayrıntılı anlatılır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Toplumsal olarak birey olduğunu farkındalığını resimlerinde yansıtır.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 4 kız, 3 erkek öğrenciye ait resimlerde 10 yaş özelliklerinden “Toplumsal olarak birey olduğunu farkındalığını resimlerinde yansıtır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- Duygusal içerikli anlatımları vardır.

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden 5 kız öğrenciye ait resimlerde 10 yaş özelliklerinden “Duygusal içerikli anlatımları vardır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Oran-orantı gelişmiştir.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 1 kız öğrenciye ait resimde 10 yaş özelliklerinden “Oran-orantı gelişmiştir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Moda olan figürleri resimlerine entegre eder.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 7 kız, 2 erkek öğrenciye ait resimde 10 yaş özelliklerinden “Moda olan figürleri resimlerine entegre eder.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Cinsiyet nettir.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 7 kız öğrenciye ait resimde 10 yaş özelliklerinden “Cinsiyet nettir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Yer ve ufuk çizgisi kullanır.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 18 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimde 10 yaş özelliklerinden “Yer ve ufuk çizgisi kullanır.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Renk uyumu vardır ve renkler gerçekçidir.**

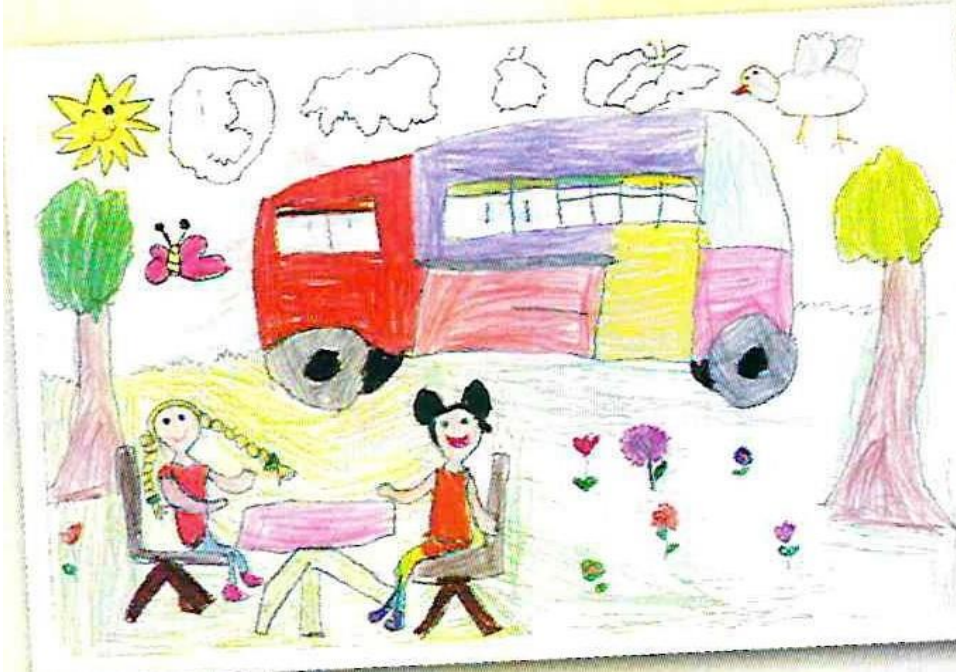
9 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 18 kız, 4 erkek öğrenciye ait resimde 10 yaş özelliklerinden “Renk uyumu vardır ve renkler gerçekçidir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

- **Estetik kaygı belirginleşir.**

9 yaş grubunda incelenen 40 resimden sadece 20 kız, 5 erkek öğrenciye ait resimde 10 yaş özelliklerinden “Estetik kaygı belirginleşir.” betimlemesiyle uyum içinde olduğu geriye kalan öğrencilerin uymadığı görülmüştür.

Görsel 14, 9 Yaş Erkek Çocuk Resmi

Görsel 15, 9 Yaş Kız Çocuk Resmi

Değerlendirmeye tabi tutulan 219 adet çocuğun yapmış olduğu resimler Lowenfeld'in belirlemiş olduğu kendi yaş grubuna uygun çizgisel gelişim evrelerinin özelliklerini taşımakla birlikte, farklılıklar genellikle bir üst yaş çizgisel gelişim özellikleri göstermektedir. Değerlendirmeye tabi tutulan resimler figürlerinde, boyamasında, konu ve kompozisyonda, yer ufuk çizginin oluşumu konusunda ileri yaş grubu özellikler göstermektedir. 2000'li yıllardan sonraki dönemin çocukları 1965'li yıllardaki sanatsal gelişim evrelerinin üzerinde gelişimsel özellik göstermektedir.

4.3. Çocuğun sanatsal gelişim aşamaları 2000’li yıllardan itibaren gelişimsel olarak ne tür bir değişime uğramıştır?

Lowenfeld’in 1965 yılında belirlemiş olduğu çizgisel gelişim evrelerinin 2000’li yıllardan itibaren Türkiye’deki çocuklar çerçevesinde bakıldığında yaş gruplarına göre değerlendirilen çocuk resimleri kapsamında varılan sonuç; günümüz çocuklarının çizgisel gelişimlerinin olumlu yönde ilerleme kaydettiği, resimsel özellikler açısından sanatsal gelişiminin belirlenen yaş gruplarından üst yaş grubuna uygun özellikler taşıdığı, bu gelişimin teknolojinin ve değişen dünyanın koşullarının etkisiyle olabileceği düşünülmektedir.

Ancak, söz konusu araştırmada kullanılan resimlerin ulaşabilen resimler çerçevesinde değerlendirildiği göz önünde bulunulduğunda bütün bir Türkiye örneği içeremediğinin de belirtilmesi uygun görülmüştür.

4.4. Belirlenen yaş gruplarındaki çocukların sanatsal gelişimlerdeki yenilikler nelerdir?

Her yaş grubu için belirgin bir şekilde bir üst yaş grubunun özelliklerini gösterir bir ilerleme kaydedilmiştir. Figürler daha erken yaşlarda taslak halinde çizilmeye başlanmış, boyamalar teknik olarak daha muntazam yapılı hale gelmiş, kompozisyon erken dönemlerde oluşturulmaya başlanmış, yer ve ufuk çizgisi erken dönemde oluşmaya başlamış ve resimdeki ayrıntı çizimler erken oluşmaya başlamıştır.

4 yaşındaki çocuk 5 yaş, 5 yaşındaki çocuk 6 yaş, 6 yaşındaki çocuk 7 yaş, 7 yaşındaki çocuk 8 yaş, 8 yaşındaki çocuk 9 yaş, 9 yaşındaki çocuk ise 10 yaş resim özelliklerini göstermekle birlikte, daha önceki yaş grubunun kazanımlarını ileriki yaş gruplarında da görebilmek mümkün olabilmektedir.

BÖLÜM 5

5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Lowenfeld'in belirlemiş olduğu çizgisel gelişim evreleri doğrultusunda uzman görüşlerine dayanarak hazırlanan ölçek çerçevesinde 219 adet 4-9 yaş çocuk resimleri değerlendirilerek bulgulara göre aşağıdaki sonuçlar ve öneriler belirlenmiştir.

5.1 Sonuçlar

Araştırmacı tarafından 2000'li yıllarda Türkiye'deki 4-9 yaş çocukların sanatsal gelişimlerinin 1965 yılında Lowenfeld tarafından belirlenen çizgisel gelişim evreleri çerçevesinde incelendiğinde amaç ve alt amaçlar kapsamında ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtirmiştir.

Araştırmacı;

4 yaştan 21'ini kız 11'ini erkek çocuğun yaptığı 32 resim,
5 yaştan 27'sini kız 10'unu erkek çocuğun yaptığı 37 resim,
6 yaştan 20'sini kız 15'ini erkek çocuğun yaptığı 35 resim,
7 yaştan 20'sini kız 15'ini erkek çocuğun yaptığı 35 resim,
8 yaştan 28'ini kız 12'sini erkek çocuğun yaptığı 40 resim,
9 yaştan 33'ünü kız 12'sini erkek çocuğun yaptığı 40 resim olmak üzere toplam 219 resim Lowenfeld'in çizgisel gelişim evrelerine göre hazırlanan 4-10 yaş özelliklerinin sınıflandırıldığı ölçek ile değerlendirmiştir.

Bu değerlendirme sonucunda benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiş olup;

4 yaş resimlerinde;

4 yaştan 12 özellikten 11 özellik,
5 yaştan 12 özellikten 8 özellik,
6 yaştan 12 özellikten 10 özellik,
7 yaştan 13 özellikten 3 özelliğin görüldüğü tespit edilmiştir.

5 yaş resimlerinde;

5 yaştan 12 özellikten 12 özellik,

6 yaştan 12 özellikten 11 özellik,
7 yaştan 13 özellikten 7 özelliğin görüldüğü tespit edilmiştir.

6 yaş resimlerinde;

6 yaştan 12 özellikten 11 özellik,
7 yaştan 13 özellikten 12 özellik,
8 yaştan 12 özellikten 1 özelliğin görüldüğü tespit edilmiştir.

7 yaş resimlerinde;

7 yaştan 13 özellikten 13 özellik,
5 yaştan 12 özellikten 1 özellik,
8 yaştan 12 özellikten 11 özellik,
9 yaştan 19 özellikten 1 özelliğin görüldüğü tespit edilmiştir.

8 yaş resimlerinde;

8 yaştan 12 özellikten 12 özellik,
6 yaştan 12 özellikten 1 özellik,
7 yaştan 13 özellikten 5 özellik,
9 yaştan 19 özellikten 13 özelliğin görüldüğü tespit edilmiştir.

9 yaş resimlerinde;

9 yaştan 19 özellikten 19 özellik,
10 yaştan 14 özellikten 12 özelliğin görüldüğü tespit edilmiştir.

Bu bağlamda incelenen 219 adet resimden 3 resim hariç diğer resimlerin kendi yaş grubunun özelliğini taşıdığı, farklılıkların ise 7 resmin alt yaş grubu özelliği taşıyıp diğer resimlerin üst yaş grubu özelliklerini taşıdığından günümüz çocuklarının sanatsal gelişim evrelerinin her bir yaş grubu için üst seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Değerlendirmeye tabi tutulan resimlerin figürlerinde, boyamasında, konu ve kompozisyonunda, yer ufuk çizginin oluşumu konusunda ileri yaş grubu özellikler gösterdiği görülmüştür. Bundan ötürü 2000’li yıllardaki çocukları 1965 yılında belirlenen sanatsal gelişim evrelerinin üzerinde gelişimsel özellik gösterdiği düşünülmektedir.

İncelenen resimlerde sanatsal bakış açılarının ve figürlerde güncel içerikli görüntülerin zaman zaman teknolojinin de etkisiyle geliştiği düşünülse de teknolojinin belirgin etkisinden bahsedilememekte ve çocuk resimlerinde yoğun olarak teknoloji ile alakalı veriler görülmemektedir.

Bu araştırmada incelenen resimlerde her yaş grubu için belirgin bir şekilde bir st yaş grubunun özelliklerini gösterir bir ilerleme kaydedilmiştir. Resimlerdeki figürler Lowenfeld'in belirlediği yaş gruplarından daha erken yaşlarda taslak halinde çizilmeye başlanmış, boyamalar teknik olarak daha muntazam yapılı hale gelmiş, kompozisyon erken dönemlerde oluşturulmaya başlanmış, yer ve ufuk çizgisi erken dönemde oluşmaya başlamış ve resimdeki ayrıntı çizimler erken oluşmaya başlamıştır.

4 yaşındaki ocuk 5 yaş, 5 yaşındaki ocuk 6 yaş, 6 yaşındaki ocuk 7 yaş, 7 yaşındaki ocuk 8 yaş, 8 yaşındaki ocuk 9 yaş, 9 yaşındaki ocuk ise 10 yaş resim özelliklerini göstermekle birlikte, daha önceki yaş grubunun kazanımlarını ileriki yaş gruplarında da görebilmek mümkün olabilmektedir.

Bunun 2000'li yıllardan sonra Dünyanın ehresinin değişmesinin, ekonomide, sanatta, teknolojiadaki ilerlemelerin ve çocuğun temas ettiği materyal ve görsel iletişim araçları ile ilişkisinin çocuğun sanatsal gelişimine etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda 1965 yılındaki çizgisel gelişim evreleri ile günümüz çocuklarının çizdiği resimlerin gelişimlerinin aynı noktada olmadığı, hatta her yaş grubundaki ocuk resimlerinin bir veya daha fazla st yaş grubu çizgisel gelişim özelliklerini gösterdiğinden ötürü günümüz çocuklarının çizgisel gelişim evrelerinin, resimlerindeki figürlerinde, boyamasında, konu ve kompozisyonda, yer ufuk çizginin oluşumu konusunda dolayısıyla sanatsal gelişimlerinin daha ileri seviyede olduğu tespit edilmiştir. Ancak, söz konusu araştırmada kullanılan resimlerin ulaşabilen resimler çerçevesinde değerlendirildiği göz önünde bulunulduğunda bütün bir Türkiye rneği içermediğinin de belirtilmesi uygun görülmüştür.

Daha geniş bir evren ile çalışılması durumunda Türkiye'deki çocukların sanatsal gelişimleri hususunda net verilere ulaşılabilmenin mümkün olabileceği düşünülmektedir. Böylece literatür açısından da çizgisel gelişim evreleri hususunda yeni bir değerlendirme yapılmasının mümkün olacağı, hatta yeni bir çizgisel gelişim evrelerini içeren özelliklerin yaşlara göre gruplandırıldığı takdirde çocukların sanatsal gelişimlerinin güncel olarak değerlendirilmesine imkân sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada 4-9 yaş gruplarının kendi yaş grubu özellikleri taşıdığı, farklılıkların ise st ve alt yaş özelliklerinden eşitlense de daha çok st yaş grubu özelliklerini taşıdığından günümüz çocuklarının sanatsal gelişim evrelerinin her bir yaş grubu için st seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'deki çocukların sanatsal gelişim aşamalarının 1965 yılında belirlenen aşamalarla benzerlikleri hususunda; incelenen resimlerin kendi yaş gruplarının

özelliklerini göstermekle birlikte yaş gruplarına göre çizgisel gelişim özellikleri tekrar değerlendirilmesi gerekliliği oluşmuştur.

Çocuğun sanatsal gelişim aşamaları 2000’li yıllardan itibaren gelişimsel olarak ne tür bir değişime uğradığı hususunda; çocuğun sanatsal gelişimi gelişimsel olarak üst yaş grubu özellikleri taşıdığından olumlu ilerleme kaydettiği düşünülmektedir.

Çocuk resimlerinde teknoloji nasıl yer aldığı hususunda; çocuk resimlerinde belirgin olarak teknolojik figürlerin resmedildiği görülmemekle birlikte daha geniş bir evrenle çalışıldığı takdirde daha net verilere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

5.2 Öneriler

Bu araştırmanın genel amacı; son olarak 1965 yılında Lowenfeld tarafından belirlenen sanatsal gelişim aşamaları ile 2000’li yıllardan itibaren Türkiye’de 4-9 yaş grubu çocuk resimlerindeki benzerlik ve farklılıkları nelerdir? Ve alt amaçlar;

Türkiye’deki çocukların 4-9 yaş sanatsal gelişim aşamalarının 1965 yılında Lowenfeld tarafından belirlenen aşamalarla benzerlikleri nelerdir?

Türkiye’deki çocukların sanatsal gelişim aşamalarının 1965 yılında Lowenfeld tarafından belirlenen aşamalardan farklılıkları nelerdir?

Çocuğun sanatsal gelişim aşamaları 2000’li yıllardan itibaren gelişimsel olarak ne tür bir değişime uğramıştır?

Belirlenen yaş gruplarındaki çocukların sanatsal gelişimlerdeki yenilikler nelerdir?

Çerçevesinde yapılan araştırma sonucundan yararlanarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1-Bu araştırmanın sınırlılıklarından ötürü göz önünde bulundurulamayan, çocuğun yaşadığı sosyoekonomik koşullara, okul öncesi eğitimi alıp almaması gibi belirlenecek koşullara göre daha geniş bir çalışma grubuyla çalışıldığı takdirde benzerlikler ve farklılıkların tespiti konusunda daha objektif verilere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

2-Günümüz gerçekliğine uygun olarak yeni bir çizgisel gelişim evreleri ölçeğinin oluşturulabilmesi için Türkiye’de yaşayan çocuklarla daha geniş bir araştırmanın yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

3-Yine Türkiye’nin il merkezleri, ilçe merkezleri, köyleri ve kasabalarındaki devlet ve özel okullarını kapsayan geniş bir çalışma grubu ile çalışıldığında günümüz gerçekliğine uygun sanatsal gelişimlerdeki yenilikleri içeren özelliklerin tespiti, yaş gruplarına göre sınıflandırılması ile yeni bir ölçek oluşturulabileceği ve literatüre katkı sağlayacağı kanaatine varılmıştır.

4-Daha geniş bir çalışma grubu ile çalışıldığında çocukların sanatsal gelişimlerinin tespit edilmesinin yanında bilişsel ve ruhsal gelişimlerinin tespitinde de kullanılabilecek resimsel analiz yöntemlerinin oluşabileceği düşünülmektedir.

5-Çalışmada incelenen resimlerin 2000’li yıllarda yapılmış olan ve ulaşılabilen sınırlı sayıdaki çocuk resimlerini kapsamaktadır. Dolayısıyla yapılacak olan yeni çalışmanın 2019’dan sonra Dünyada ortaya çıkan pandeminin etkileri göz önüne alınarak değerlendirilmesi önerilmektedir.

6-Türkiye’deki çocukların sanatsal gelişim aşamalarının 1965 yılında belirlenen aşamalardan farklılıkları ile ilgili olarak incelenen resimlerdeki çizgisel gelişim evrelerinin üst yaş gruplarının özelliklerini taşıdığından, farklılıklar göz önünde bulundurularak yeni bir ölçekte değerlendirilmesi önerilmektedir.

7-Belirlenen yaş gruplarındaki çocukların sanatsal gelişimlerdeki yeniliklerin neler olduğu hususunun değerlendirilmesi için her bir özelliğin incelendiği spesifik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

8- Araştırmanın sınırlılıklarının dışında gelişen Pandemi koşullarının çalışmalara etkisinin araştırması hususunun da çalışılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Antmen, A. (2013). Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Arlı, M. ve Nazik. H. (2001). Bilimsel Araştırmaya Giriş. Ankara: Pegem Akademi.
- Artut, K. (2017). Okul Öncesinde Resim Eğitimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, H. (2012) <https://www.edebiyathaber.net/hasan-sarac-picassonu-yasami-ve-yapitlari-fuzerine-yazdi-modernizm-arenasinda-bir-minotaur/> (Erişim, 2019)
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2007). Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyükekiz, M. (2007). Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinde Resim Uygulamalarındaki Farklılıklar. (Yüksek lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Davido, R. (2017). Çocuğunuzu Resimlerinden Keşfedin. Ankara: Kuraldışı Yayıncılık.
- Erinç, S.M. (1998). Sanatın Boyutları. İstanbul: Çınar Yayınları.
- Gaitskell, D. and Hurwitz, A. (1970). Children and Their Art, Methods for The Elementary School, p.143, Second Edition, Harcourt, Brace & World, Inc. USA.
- Halmetov, S. (2020). Çocuk Resimleri Analizi ve Psikolojik Resim Testleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Kırıçoğlu, O. (1998). Sanat Yazıları. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, 57-58.
- Kırıçoğlu, O. (2002). Sanatta Eğitim- Görmek-Öğrenmek-Yaratmak. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kösebey, A. E. (2002). Küçük Yaşlarda Başlanması Gereken Sanat Eğitiminin Önemi,S.E.Sempozyumu. Ankara. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Kutluer, G. (2015). “Gelişim Süreçlerinde Çocuk Resminin Yeri” Ekev Akademi Dergisi. Yıl:2015. Sayı:63.
- Lowenfeld, V. (1969). Your Child and his Art. USA: Tenth Printing.
- Lowenfeld, V. and Britain, L.W.(1967). Creative and Mental Growth. New York: The Macmillan Company.

- Moran, B. (1972). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:1717.
- Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2017). “Çocuk Resimlerine Sanatsal Yaklaşımlar”. Çocuk ve Sanat, IX. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri 3-6 Ekim 2017. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No:27.
- Özkaya, H. (2007). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Çocukların Resimsel Gelişimlerinin Değerlendirilmesi (İstanbul İli, Sarıyer İlçesi Örneği). (Yüksek lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- San, İ. (2017). Çocuk ve Sanat-Sanatlar Eğitimi 1. Kitap (Makalalar-Bildiriler). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- San, İ. (1977). Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- San, İ. (2010). Sanat Eğitimi Kuramları. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2006). Estetik Eğitiminde Sanat Biliminin Rolü 18-20 Mart 2005. Ankara: Natürel Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (1997). Gelişim. Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya). Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1986). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sükan, M. (1983). Okulöncesi Etkinlikleri. İstanbul: M.E.B. Devlet Kitapları.
- Tanal Öztürk, A.D. ve Buyurgan, S. (2021). Teknolojinin 7-9 Yaş Grubu Çocuk Resimlerine Etkisi, 120, 121-122. Erişim adresi: <http://www.ijhar.net> ◆
- Tepecik, A. Oğuzoğlu, D. (2002). Erken Çocukluk Eğitiminde Resim Eğitiminin Yeri ve Önemi. Erken Çocukluk ve Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tuğrul, B. (2005). “Çocuk Gelişiminde Anaokulu Eğitiminin Önemi” Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl:6. Sayı:62. Erişim adresi: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi62/tugrul.htm> (5. 12. 2009)
- Tural, Betül. (2002). Okul Öncesi Dönemde Yazma Becerilerinin Gelişimi. Millî Eğitim Bakanlığı Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu. S.243. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tübitak, (2021). “Sizden Gelenler” Bilim Çocuk Dergisi, Yıl:24 Sayı:283, Ankara: TÜBİTAK Yayınları.

Türk Dil Kurumu, (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Ünalın, H.T. (2019). “Çocukta Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık” Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Sayı:2276. Eskişehir: E-kitap. www.anadolu.edu.tr

Ünver, E. (2011), Görsel Sanatlar ve Eğitimi Üzerine. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yetkin, S. K. (2007). Estetik Doktrinler. Ankara: Palme Yayıncılık.

Yavuzer, H. (2019). Resimleriyle Çocuk-Resimleriyle Çocuğu Tanıma. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

<https://arkeofili.com/tarih-oncesi-donemden-11-magara-sanati/> (Erişim 2018)

<https://www.turna.com/blog/dunya-tarihini-degistiren-duvar-resimleri>

<https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-11600/altamira-magaras/>

EK 1. Lowenfeld'in Çizgisel Gelişim Evrelerinden 4-10 Yaş Çocuk Resim**Özelliklerinin Yaşlara Göre Sınıflandığı Ölçek**

YAŞ	ÖZELLİKLER	1-4Y-K	2-4Y-E
CİNSİYET		K	E
4 YAŞ	Karalamalar: rastgele değildir.		
	Çizgiler: anlamlı şekillere benzetilebilir.		
	Baş yuvarlak şekildir.		
	İnsan figürü: kafa ve kafadan çıkan kollar bacaklar		
	Vücut oranları gerçek değildir. Çocuğa göre önemli organ büyük çizilir ya da çizilmez.		
	Kafa: yüz hatları kullanılmaya başlar. Gözler, burun nokta, ağız düz yatay çizgi şeklinde çizilir.		
	Beden: ikinci bir dairesel çizgi beden olarak çizilebilir.		
	Figür: insan, ev, hayvan figürlerine andırır şekiller çizmeye başlar.		
	Boyama: yatay ve dikey çizgiler ve büyük lekeler halindedir.		
	Renk seçimi: ana renkler olmak üzere parlak, canlı renklerdir.		
	Perspektif yoktur.		
5 YAŞ			
	Karalamalar: bilinçli çizgiye evrilir, resmin amacı vardır.		
	En sevilen konu insan figürüdür. Kollar artık gövdeden çıkar.		
	Çocuk, daha çok gördüğünü ve dolayısıyla bildiğini çizer, saydamlık ve düzleme görülür.		
	İnsan figürü: kafa ve gövde şeklindedir. Kollar ve bacaklar gövdeden çıkar. Gerçeğin şemasıdır.		
	Vücut: kollar ve bacaklar çizgi olarak parmaklı veya parmaksız çizilebilir.		
	Kafa: gözler, ağız, burun gerçeğe yakın kullanılabilir.		
	Figür: ilgisini çeken nesneleri çizmeye çalışır. Gerçek şemalar şeklindedir. Özellikle insan, ev, ağaç		
	Resimdeki düzen dağınıktır. 5 yaşın sonuna doğru yer çizgisinde toparlanır.		
	Boyama: yukarıdan aşağı, soldan sağa çizgiler şeklindedir. Konturlu resimlerin içini boyayabilir.		
	Renk seçimi: nesnenin gerçek rengi değil sevdiği, istediği rengi kullanır. Ana renklerden farklı renkler de kullanır.		
	Perspektif yoktur.		
	Kızlar, kendi gövdelerini yuvarlak, erkekleri kare çizerler.		

6 YAŞ			
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Büyük çizilen kafa gittikçe küçülür boyun, parmak, kulak gibi ayrıntılar eklenir.		
	Vücut oranları gerçekçi değildir. Beden geometrik şekiller kullanılarak çizilir.		
	Kafa: cinsiyete göre saç gibi farklar eklenir.		
	Boyun ve saç çizmeye başlar.		
	Beden: karşı cinsi ve kendi cinsiyetini fark ettiği görülür.		
	Boyama: kâğıdın bütün alanını doldurma eğilimindedir.		
	Renk seçimi: gerçeğe uygun seçimler görülse de istediği gibi renklendirir.		
	Resmin konusu, kompozisyonu ve sayfa düzeni belirlenmiştir.		
	Figür: gerçek şemalar şeklindedir. Cinsiyetine göre seçilmiş figürler görülmeye başlanır.		
	Oran-orantı kavramı henüz gelişmemiştir.		
	Yer çizgisi vardır.		
	Ufuk çizgisi olabilir.		
7 YAŞ			
	Vücut organları gerçeğe yakın ve geometrik şekiller kullanılır.		
	Kafa: yüz hatları gerçeğe yakın kullanılır. Çocuk, önemseydiği organları büyük, önemsemediklerini küçük çizer.		
	Figür: kendisini, yakın çevresini, ailesini ve arkadaşlarını çizer.		
	Figür: cinsiyet ayrımına göre göz, kirpik, kaş, oje, silah, pantolon, etek gibi cinsiyeti gösterir nesneler çizer.		
	Boyun ve saç çizer.		
	Figürler genellikle cepheden çizilir.		
	Yer çizgisi çizer, ufuk çizgisi görülebilir.		
	Kuşbakışı resim çizer.		
	Kompozisyon belirlidir. Çevreyi gözlem artar. Çevrenin ilişkilerini de çizer.		
	Boyama: gerçeğe yakın boyama görülür, canlı renkler ve özellikle süsleme amaçlı dekoratif boyama görülür.		
	Renk seçimi: canlı renkler ve gerçeğe yakın renkler seçilir.		
	Gizli perspektif etkileri görülür.		
	Resimde harfler, yazılar, rakamlar görülür. Söz, konuşma baloncukları görülebilir.		

8 YAŞ			
	Çizgiler bilinçlidir. Şemalar gerçeğe uygun görülmeye başlanır.		
	İnsan figürü: kafa, gövde, kol ve bacaklar birbirine düzgün bağlanmıştır.		
	İnsan figürü: profilden çizilme ortaya çıkar.		
	El ayaklar ayrıntılı çizilir.		
	Vücut parçaları orantılı çizilir.		
	Yer ve ufuk çizgisini görülür.		
	İnsan, araba, ağaç gibi nesneler birbiriyle ilişkilendirerek çizilir.		
	Boyama: süslemeli boyamalar, kıyafetteki düğmelere kadar ayrıntılı boyanır.		
	Renk seçimi: gerçeğe uygun, fakat isterse farklı renklerde boyayabilir.		
	Kuşbakışı çizimler görülebilir.		
	Resimde derinlik oluşmaya başlar.		
	Görsel gerçeklik oluşmaya başlar.		
9 YAŞ			
	Şemalar oturmuştur.		
	Figürler gerçekçidir.		
	İnsan figürü: gerçeğe uygun çizilir.		
	İnsan figürü: konusuna göre profilden de çizebilir.		
	El ve ayakların şeması oturmuştur.		
	Vücut parçaları orantılı çizilir.		
	Yer ve ufuk çizgisi kullanır.		
	Resmin konusu vardır.		
	Nesneler arasında bağlantılı çizim yapılır.		
	Gerçeğe uygun renkler kullanma eğilimindedir.		
	Resimde derinlik etkileri görülür.		
	Perspektif oluşmuştur.		
	Ufuk çizgisi yer çizgisiyle birleşir. Genellikle ufuk çizgisinde bulutlar ve m şeklinde kuşlar bulunur.		
	Ufuk çizgisine gidilirken figürler büyük küçük şeklinde ayrılabilir.		
	Beden, kendi bedenini ve karşı cinsin bedenini fark ettiği görülür.		
	Duygusal içeriği olan imgesel betimlemelere ilgi duyar.		
	Resimleri ayrıntılı çizer.		
	Oran-orantı kavramının gelişmeye başladığı görülür.		
	Kızlar (bebek, çiçek, kıyafet, kadın, bahçe) ve erkekler (araba,uçak,savaş,asker) konu seçiminde resimlerinde ayrılırlar.		

10 YAŞ			
	Figürler gerçekçidir.		
	Figürlerdeki ayrıntılar iyice belirginleşir.		
	Duruma göre figür cepheden ya da profilden çizilir.		
	Resmin konusu ayrıntılı anlatılır.		
	Toplumsal olarak birey olduğunu farkındalığını resimlerinde yansıtır.		
	Duygusal içerikli anlatımları vardır.		
	Oran-orantı gelişmiştir.		
	Moda olan figürleri resimlerine entegre eder.		
	Cinsiyet nettir.		
	Yer ve ufuk çizgisi kullanır.		
	Renk uyumu vardır ve renkler gerçekçidir.		
	Estetik kaygı belirginleşir.		
	Perspektif oluşmuştur.		
	Boyama tonlamalı geçişli gerçekçidir.		

EK 2. Etik Kurul Onayı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 02/08/2021
Toplantı Sayısı : 13
Karar Sayısı : 270

270- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Hacer Ersoy Çetiner**'in "Türkiye'de 2000'li Yıllarda 4-9 Yaş Çocukların Sanatsal Gelişim Aşamalarının Değerlendirilmesi" başlıklı tezi ile ilgili "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Hacer Ersoy Çetiner**'in "Türkiye'de 2000'li Yıllarda 4-9 Yaş Çocukların Sanatsal Gelişim Aşamalarının Değerlendirilmesi" başlıklı tezinin, insan üzerinde yapılan bir çalışma olmaması nedeniyle etik kurul onayına ihtiyaç duymadığına oy birliği ile karar verildi.

EK 3. Demografik İçerikli Ölçek

“Türkiye’de 2000’li yıllarda 4-9 yaş grubu çocuk resimlerinin Lowenfeld’in gelişim aşamalarına göre değerlendirilmesi” konulu Yüksek Lisans Tezinde kullanılacak olan Demografik İçerikli ölçek:

Çocuğun Yaşı:

Çocuğun Cinsiyeti:

Araştırmacı Hacer ERSOY ÇETİNER

EK 4. TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Resimlerini Kullanabilmek İçin İzin

The screenshot shows an Outlook web interface. The email is from Hacer Ersoy Çetiner to Ben Hacer Ersoy Çetiner. The subject is "Ynt: Bilimsel Araştırmamda dergideki çocukların gönderdiği resimleri değerlendirmek". The email body contains the following text:

Konu: Bilimsel Araştırmamda dergideki çocukların gönderdiği resimleri değerlendirmek

Merhabalar Özlem Hanım, Ben Hacer ERSOY ÇETİNER, Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. 2000'li yıllarda Türkiye'deki çocukların sanatsal gelişimlerini değerlendirdiğim tezim için Türkiye'de yaşayan ve 4-9 yaş arası çocukların yaptığı resimleri toplarım. Bundan ötürü, aboneli olduğum Meraklı Minik Dergisine ve diğer TÜBİTAK dergilerinde yayınlanan çocukların gönderdiği resimleri de değerlendirmeye dahil etmek isterim. Bilimsel araştırmama katkı sağlayacak bu hususta yardımınızı rica edip, izin talep ediyorum. Kolaylıklar dilerim.

Hacer ERSOY ÇETİNER

The email interface also shows a sidebar with folders like "Gelen Kutusu" (7935), "Gönderilmiş Ö..." (1), "Silinmiş Öğeler", "Arşiv", "Notlar", "Conversation His...", "POP" (2), and "Gruplar". The bottom of the screen shows the Windows taskbar with the date 28.11.2021 and time 01:07.

EK 5. TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Resimlerini Kullanabilmek İçin İzin

Posta - Hacer Ersoy Çetiner - Out | X +

outlooklive.com/mail/0/inbox/id/AQKQKADAwATY3ZmYAZS05ODdhLWJhNTktMDACLTAwCgAQADxGVSlmB01EtiWtZS8p0%3D

Outlook

Yeni İletişim

Sık Kullanılanlar

Klasörler

Gelen Kutusu... 7935

Geri Gözetim... 69

Tasarımlar 101

Gönderilmiş Olanlar 1

Silinen Üçler

Arşiv

Notlar

Conversation His...

POP 2

Yeni klasör

Gruplar

Yeni grup

Microsoft 365'e yükselt premium Outlook özellikleri

Ynt Bilimsel Araştırmada dergideki çocukların gönderdiği resimleri değerlendirmek

Özlem Ekici
31.07.2021 Cmt 13:42
Kime Siz

Merhabalar,

Öncelikle iğniz için teşekkür ediyoruz. Dergilerimizde yer alan içeriklerin (yazılı metinler, çizimler, görseller, fotoğraflar, posterler, kartlar, diğer dergi ekleri, tasarımlar, infografikler) eser niteliğinde olması nedeniyle 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında koruma altındadır. Bu suretle sizleri bu konuda bilgilendirmek isteriz.

TÜBİTAK Popüler Bilim Dergileri'nin içerikleri (yazılı metinler, görseller, çizimler, posterler, kartlar, diğer dergi ekleri, tasarımlar, infografikler) 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında eser niteliğindedir. Bu sebeple de üçüncü şahısların tarafında izinsiz kullanılması işbu kanuna aykırılık teşkil edeceğinden izinsiz kullanan kişilere hukuki ve cezai müeyyideler uygulanacaktır.

Nitekim, TÜBİTAK Popüler Bilim Dergileri içeriklerinden herhangi birinin kısmen kullanılması, eserlerden yararlanmak suretiyle işleme eser meydana getirilmesi, başka bir esere dönüştürülmesi gibi eylemlerin de 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na aykırılık teşkil ettiğini bildiririz.

Öte yandan, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca eserlerden kıtlbas yapılması suretiyle yararlanılmasına imkân tanınmıştır. Kıtlbas ise, "bir eserde yer alan belli kısımlara, başka bir eserde yer verilmesi" olarak tanımlanmaktadır. Zira kıtlbas yapılmakla yararlanılan eserin adı, basım yılı, eser sahibinin adı, yararlanılan kısmın sayısı gibi hususlara mutlak suretle yer verilmesi zorunludur. Ayrıca, kıtlbas yapılmakla yalnızca eserin bir kısmının makul düzeyde alınması gerekmektedir. Aksi takdirde ise, eserden haksız yararlanma nedeniyle haksız yararlanana hukuki ve cezai müeyyideler ile karşı karşıya kalacaktır.

Bu kıtlbası TÜBİTAK Popüler Bilim Dergilerinin içerisinde yer alan yazılı metinler; dergi adı, sayısı, basım yılı ve eser sahibinin ismi kaynak gösterilerek makul düzeyde kıtlbas yapılmak suretiyle, eğitime destek amacıyla yayımlanan MEB ders kitaplarında, tezlerde, projelerde, ödevlerde, sunumlarda ya da okullarda eğitim amaçlı diğer kaynaklarda kullanılabilir. Dergilerimizin içeriği ve okurlarımızdan gelen çizimler (referans olarak dergimizin ismi mutlaka gösterilmek şartıyla) akademik araştırmalarda ve tezlerde kaynak olarak kullanılabilir. Teziniz yayımlandıktan sonra elektronik bir kopyası bize de sunulmalıdır.

Ancak, dergilerimizdeki yazılarda kullandığımız fotoğraf veya diğer görseller TÜBİTAK tarafından abone olunan görsel sitelerinden yasal bir şekilde satın alınmaktadır. Bu nedenle dergilerimizde yer alan fotoğrafların ve görsellerin izinsiz kullanılması telif hakkı anlamında ihale sebebiyle vermesinden dolayı kurumumuz işbu eserlerin başkaları tarafından kullanılmasına kesinlikle izin vermemektedir.

Dergilerin eklerinde verilen kartlar ve posterler okullarda eğitime yardımcı kaynak materyal olarak kullanılmaktadır. Dergi eklerinin okullarda eğitime yardımcı olması bakımından kaynak olarak kullanılması bir sakınca görülmektedir.

Saygılarımızla

Dr. Özlem Kılıç EKİCİ
Bilimsel Programlar Sorumlusu
Bilim ve Teknik Dergisi Yayın Yönetmeni

Microsoft 365'e yükselt premium Outlook özellikleri

MUNTESEN GUNA 2021
%50'YE VARAN İNDİRİMLER

Kapet

Aramak için buraya yazın

12°C Hafif yağmur

TUR 00:44
TRF 28.11.2021

EK 6. TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Resimlerini Kullanabilmek İçin İzin

The screenshot displays an Outlook email client window. The main pane shows an email thread titled "Ynt: Bilimsel Araştırmamda dergideki çocukların gönderdiği resimleri değerlendirmek". The email is from Hacer Ersoy Çetiner to Özlüm Ekiçi. The email body contains the following text:

Özlem Hanım, çok teşekkür ederim. Bu durumda kurumunuza ayrıca başvuru yapıp ön izin almama gerek duymayacağım. Ve kaynak belirttiğim takdirde de tezimde kullanacağım. Dönüşünüz için çok teşekkür ederim. email içeriğinizi tezimdeki izinler bölümüne bu haliyle ekleyebilir miyim? Kolaylıklar diliyorum.

Yanıtla | İlet

Hacer Ersoy Çetiner
bi okumusun canım sanki fotolara izin verilmiyor
1.08.2021 Paz 22:00

Hacer Ersoy Çetiner
Özlem Hanım, çok teşekkür ederim. Bu durumda kurumunuza ayrıca başvuru yapıp ön izin almama gerek duymayacağım. Ve kaynak belirttiğim takdirde d...
31.07.2021 Cmt 23:19

Özlüm Ekiçi
1.08.2021 Paz 19:48
Kime: Siz
Ekleyebilirsiniz, kolaylıklar diliyorum...

Dr. Özlüm Kılıç EKİCİ
Bilimsel Programlar Başuzmanı
Bilim ve Teknik Dergisi Yayın Yönetmeni

TÜBİTAK
Sorumluluk Reddi

Özlem Hanım, çok teşekkür ederim. Bu durumda kurumunuza ayrıca başvuru yapıp ön izin almama gerek duymayacağım. Ve kaynak belirttiğim takdirde de tezimde kullanacağım. Dönüşünüz için çok teşekkür ederim. email içeriğinizi tezimdeki izinler bölümüne bu haliyle ekleyebilir miyim? Kolaylıklar diliyorum.

Yanıtla | İlet

The interface also shows a sidebar with folders like "Gelen Kutusu" (7935), "Gereksiz E-postalar" (69), "Taslaklar" (101), "Gönderilmiş Özetler" (1), "Silinmiş Öğeler", "Arşiv", "Notlar", "Conversation His...", "POP" (2), and "Yeni klasör". The bottom status bar shows the date as 28.11.2021 and the time as 00:46.

EK 7. Milli Eğitim Bakanlığından Alınan İzin

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : E-49614598-605.01-38720449
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi

10.12.2021

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi: a) Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'nün 28/09/2021 tarihli ve E-95792562-605.01-260021 sayılı yazısı.
b) Milli Eğitim Bakanlığının 21/01/2020 tarihli ve 2020/2 Nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi.

İlgi (a) yazı ile Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hacer Ersoy ÇETİNER'in "2000'li Yıllarda Türkiye'deki 4-9 Yaş Çocukların Sanatsal Gelişimlerinin Değerlendirilmesi" konulu araştırması için Bakanlığımıza bağlı Resmi/Özel Kurum ve Kuruluşların yapmış olduğu resim yarışmalarındaki 4-9 yaş çocuk resimlerini kullanma ve Resmi/Özel Anaokulu ve İlkokullardaki 4-9 yaş arası öğrencilere resim yaptırma izin talebine ilişkin yazı ve ekleri Bakanlığımız tarafından incelenmiştir.

Bakanlığımıza bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrencilerin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın covid-19 tedbirlerine uyulması ve denetimi il/ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan, veri toplama araçlarının uygulanarak ve resim yaptırılmasına ilgi (b) Genelge doğrultusunda izin verilmiştir.

Ancak, Bakanlığımıza bağlı resmi/özel kurum ve kuruluşların daha önce yapmış oldukları resim yarışmalarındaki 4-9 yaş çocuk resimlerini kullanma talebi; 2020/2 Nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesinin 1. Maddesindeki "Araştırma ve veri toplama araçlarının (anket, görüşme-gözlem formları) içeriğinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, taraf olunan uluslararası anlaşmalar ve sözleşmeler başta olmak üzere, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile yürürlükte olan tüm yasal düzenlemeler ve Türk Milli Eğitiminin genel ve özel amaçlarına uygun olacak şekilde hazırlanması, planlanması ve uygulanması sağlanacaktır." hükmünü karşılamadığından uygun görülmemiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Mehmet Fatih LEBLEBİCİ

Bakan a.
Başkan

Ek: Onaylı Veri Toplama Araçları (2 Sayfa)
Dağıtım:

Gereği:
B Planı

Bilgi:
Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne

EK 8. Değerlendirmeye Tabi Tutulan Resimlere Örnekler

4 Yaş Resim Örnekleri

Resim-1

Resim-2

Görsel 16 4 Yaş Grubu Resim Örnekleri

5 Yaş Resim Örnekleri

Resim-3

Resim-4

Görsel 17 5 Yaş Grubu Resim Örnekleri

6 Yaş Resim Örnekleri

Resim-5

Resim 6

Görsel 18 6 Yaş Grubu Resim Örnekleri

7 Yaş Resim Örnekleri

Resim-7

Resim-8

Resim-9

Resim-10

Görsel 19 7 Yaş Grubu Resim Örnekleri

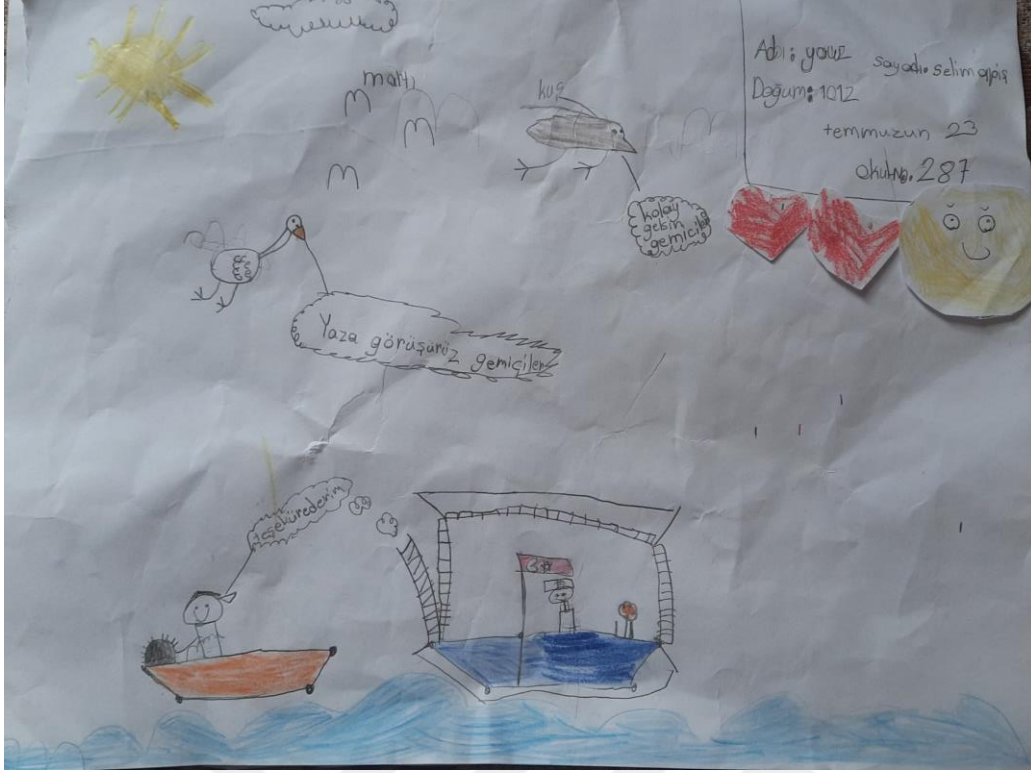
8 Yaş Resim Örnekleri

Resim-11

Resim-12

Resim-13

Resim-14

Görsel 20 8 Yaş Grubu Resim Örnekleri

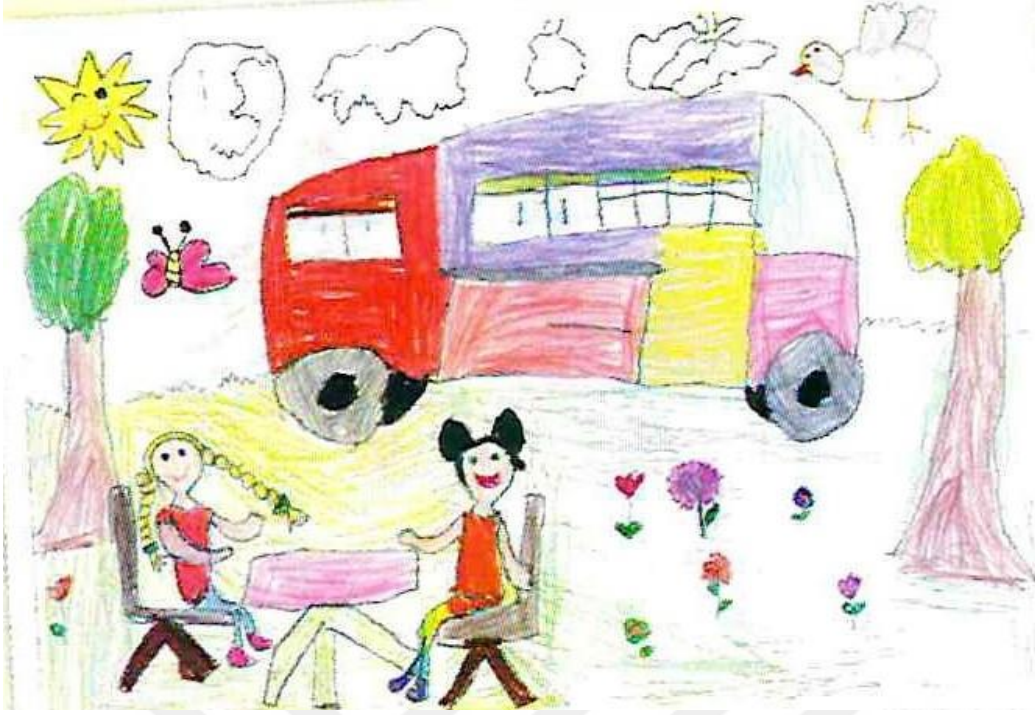
9 Yaş Resim Örnekleri

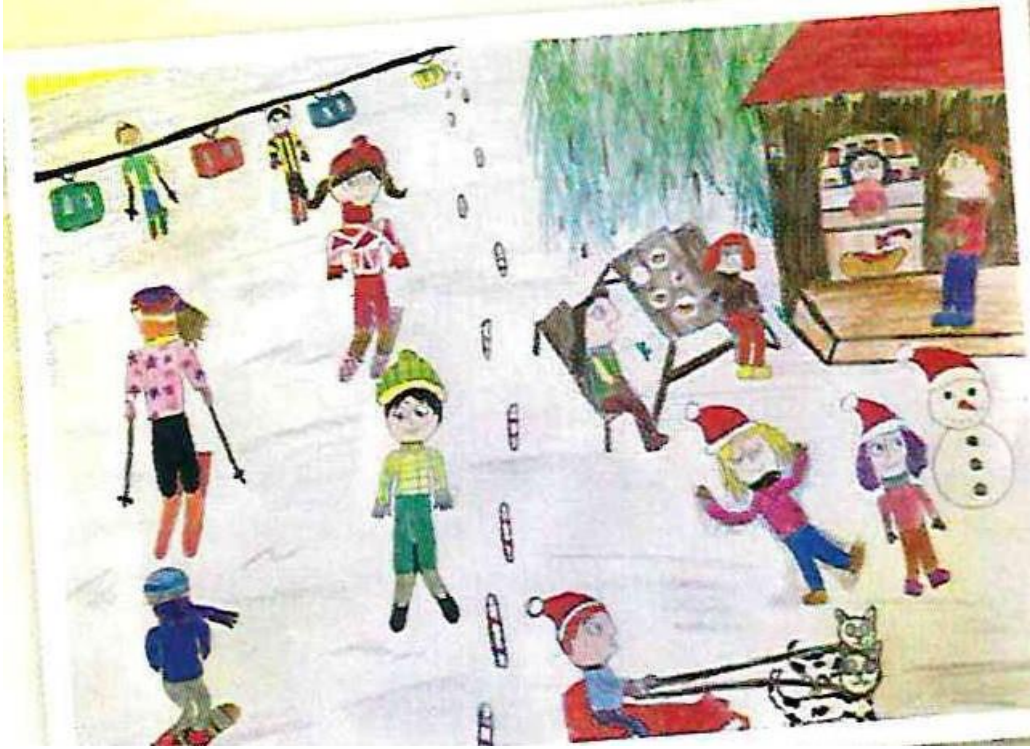
Resim-15

Resim-16

Resim-17

Resim-18

Görsel 21 9 Yaş Grubu Resim Örnekleri

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Türkiye’de 2000’li Yıllarda 4-9 Yaş Grubu Çocuk Resimlerinin Lowenfeld’in Gelişim Aşamalarına Göre Değerlendirilmesi” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihali Engelleme Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Beş sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan Alıntılar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 24.04.2022
Gönderim Numarası	: 1821103205
Sayfa Sayısı	:122
Sözcük Sayısı	: 18627
Karakter Sayısı	: 123513
Benzerlik Oranı	:%6
Savunma Tarihi	:11.04.2022

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihali Engelleme Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Hacer ERSOY ÇETİNER

Tarih: 28.04.2022

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Hacer ERSOY ÇETİNER

E-Posta Adresi

GSM

İş Deneyimi

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Daktilograf-Bilgisayar İşletmeni	SHCEK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2006-2010
Bilgisayar İşletmeni	MİLLİ PİYANGO İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2010-
Serbest Öğretim Görevlisi	ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ ÇUBUK MESLEK YÜKSEKOKULU- GRAFİK SANAT TARİHİ	2019

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
	Adalet MYO	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ	2004-2006
	KAMU YÖNETİMİ	EŞKİŞEHİR ANADOLU ÜNİVERSİTESİ-İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ	2006-2010
BÖLÜM 2. Sİ	RESİM	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ	2012-2016
	PEDAGOJİK FORMASYON	GAZİ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ	2017